

การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนในเขต
เทศบาลตำบลปาย อำเภอปาย
จังหวัดแม่ฮ่องสอน

อรรคเดช ตาปราบ

การค้นคว้าแบบอิสระนี้เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัยเพื่อเป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
พฤษภาคม 2550

การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนในเขต
เทศบาลตำบลปาย อำเภอปาย
จังหวัดแม่ฮ่องสอน

อรรคเดช ตาปราบ

การค้นคว้าแบบอิสระนี้ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง

คณะกรรมการสอบการค้นคว้าแบบอิสระ



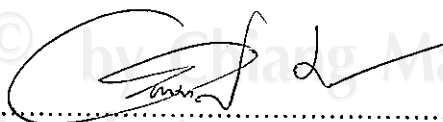
.....ประธานกรรมการ

รองศาสตราจารย์ ดร.โกสุเมภี สายจันทร์



.....กรรมการ

อาจารย์เอกกมล สายจันทร์



.....กรรมการ

อาจารย์อุษามาศ เสียมภักดี

2 พฤษภาคม 2550

© ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

กิตติกรรมประกาศ

การค้นคว้าแบบอิสระนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาจากอาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าแบบอิสระ รองศาสตราจารย์ ดร.โกสุมภ์ สายจันทร์ กรรมการตรวจสอบการค้นคว้าแบบอิสระ อาจารย์เอกกมล สายจันทร์ และอาจารย์อุษามาศ เสียมภักดี ผู้ซึ่งกรุณาให้ความรู้ คำแนะนำ คำปรึกษา และตรวจสอบแก้ไขงานวิจัยนี้เสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณ ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลปายอย่างมาก ที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถาม ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัยนี้อย่างดียิ่ง ตลอดจนเจ้าหน้าที่ เพื่อน มิตรสหาย ทุก ๆ คน รวมถึงครอบครัวที่ได้ให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจในความสำเร็จครั้งนี้

อรรคเดช ตาปราบ

ชื่อเรื่องการค้นคว้าแบบอิสระ	การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลปายอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน
ผู้เขียน	นายอรรคเดช ตาปราบ
ปริญญา	รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การเมืองและการปกครอง)
อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าแบบอิสระ	รองศาสตราจารย์ ดร.โกสุมภ์ สายจันทร์

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลปายอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงการบริหารงานของเทศบาลตำบลปายในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และวิเคราะห์หารูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลปาย โดยทำการเก็บข้อมูลจากประชาชนกลุ่มตัวอย่างในเทศบาลตำบลปาย จำนวน 320 คน ให้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการศึกษาครั้งนี้ ซึ่งในแบบสอบถามเป็นการสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเขตเทศบาลตำบลปาย รวมถึงข้อเสนอแนะต่าง ๆ และจากข้อมูลที่ได้ ใช้สถิติเบื้องต้นในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษาพบว่า

ชุมชนยังมีบทบาทในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กับเทศบาลตำบลปายน้อย เมื่อพิจารณาองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทั้ง 5 ด้าน คือ การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม การสร้างรายได้ และการกระจายรายได้ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การเพิ่มศักยภาพของชุมชน และการเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วม ซึ่งจากการศึกษาที่ได้พบว่า ทางเทศบาลตำบลปายจะมีการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และมีการสร้างรายได้และกระจายรายได้แก่ชุมชน แต่ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การเพิ่มศักยภาพของชุมชน และการเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อยู่ในระดับที่ค่อนข้างน้อย ดังนั้น ในการพัฒนาการท่องเที่ยวของเทศบาลตำบลปาย ควรเน้นรูปแบบที่ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว มีการประสานความร่วมมือกันทุกฝ่าย เพื่อเป็นประโยชน์ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างแท้จริง

ดังนั้น ในการพัฒนาการท่องเที่ยวของทางเทศบาลตำบลปาย ให้พัฒนายิ่งขึ้น จึงควร
เน้นรูปแบบที่ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวให้มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการประสาน
ความร่วมมือทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง



ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

Independent Study Title	The Management of Ecotourism in Pai Municipality, Pai District, Mae Hong Son Province
Author	Mr. Akkadet Taprab
Degree	Master of Arts (Political Science)
Independent Study Advisor	Associate Professor Dr. Kosum Saichan

ABSTRACT

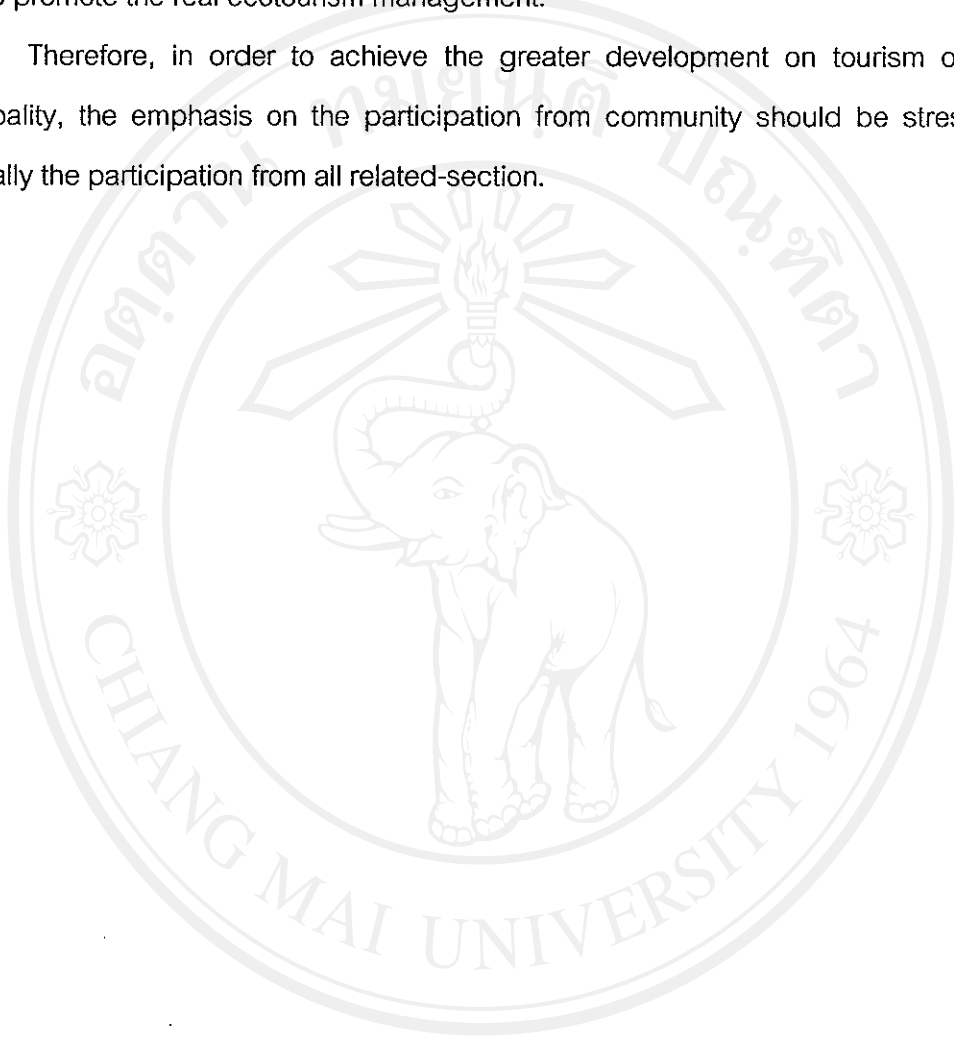
The study entitled, "The Management of Ecotourism in Pai Municipality, Pai District, Mae Hong Son Province, aimed to explore the administration of Pai Municipality in ecotourism management aspect, and to find out the appropriate approach for the management of ecotourism in Pai Municipality. Data collection was conducted through the questionnaire asking about information of ecotourism management in Pai Municipality, Tambon Pai and suggestions from the respondents. The questionnaire was distributed to 320 people as the research sample group staying in the study area. Then, the primary statistic using for percentage, means, and standard deviation was applied to analyze data.

Based upon the study, the findings were shown here after.

The findings suggested that the management of ecotourism of Pai Municipality was rated at the low level according to the consideration done through 5 components of ecotourism namely cultural promotion, income creation and distribution, natural resource preservation, community potential increment, and enlargement of opportunity for community participation. According to the research findings, Pai Municipality had conducted the local knowledge, arts and cultural promotions, and also tried to stimulate the income creation and distribution to the community. However, in components namely natural resource management, community potential increment, and enlargement of opportunity for community participation in the ecotourism management were rated at low level of concern. Consequently, the development of tourism of Pai Municipality should

be emphasized more on an approach that encouraged people to get involve in the management of tourism and integrated the cooperation from every related section in order to promote the real ecotourism management.

Therefore, in order to achieve the greater development on tourism of Pai Municipality, the emphasis on the participation from community should be stressed, especially the participation from all related-section.



ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright© by Chiang Mai University

All rights reserved

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ค
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญภาพ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
1.3 สมมติฐานของการวิจัย	3
1.4 ขอบเขตของการวิจัย	3
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
1.6 นิยามศัพท์ทั่วไป	4
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	6
2.2 แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน	14
2.3 บทบาทหน้าที่ของเทศบาล	17
2.4 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	20
2.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย	26
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	27
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	27
3.3 การวิเคราะห์ผล	28

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการศึกษา	
4.1 ลักษณะทางกายภาพของเทศบาลตำบลปายที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว	30
4.2 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	32
4.3 การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของเทศบาลตำบลปาย	39
4.4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลปาย อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน	50
4.5 รูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลปาย	51
4.6 การทดสอบสมมติฐาน	52
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
5.1 สรุปผลการศึกษา	53
5.2 อภิปรายผล	53
5.3 ข้อเสนอแนะ	56
บรรณานุกรม	57
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก การบริการห้องพักในเขตเทศบาลตำบลปาย	67
ภาคผนวก ข แบบสอบถาม	76
ประวัติผู้เขียน	85

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า		
4.1	4.1	เพศของผู้ตอบแบบสอบถาม	32
4.2	4.2	อายุของผู้ตอบแบบสอบถาม	33
4.3	4.3	ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม	33
4.4	4.4	อาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม	34
4.5	4.5	การประกอบธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถาม	34
4.6	4.6	รายได้ต่อเดือนของผู้ตอบแบบสอบถาม	35
4.7	4.7	รายได้จากการท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถาม	36
4.8	4.8	ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลของผู้ตอบแบบสอบถาม	36
4.9	4.9	การทราบข่าวการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของผู้ตอบแบบสอบถาม	37
4.10	4.10	แหล่งที่มาของการทราบข่าวการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	38
4.11	4.11	ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการเพิ่มศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	39
4.12	4.12	ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	41
4.13	4.13	ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการสร้างรายได้และการกระจายรายได้ให้แก่ชุมชน	43
4.14	4.14	ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	45
4.15	4.15	ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น	47
4.16	4.16	ผลสรุปการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของเทศบาลตำบลปาย	49

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

จากการกำหนดนโยบายการบริหารประเทศไทยที่ได้ส่งเสริมและสนับสนุนแนวทางการท่องเที่ยวเพื่อมุ่งผลทางการพัฒนาเศรษฐกิจเพียงด้านเดียว การเติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกลับทำให้สภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ เสื่อมโทรมลงในการจัดการท่องเที่ยวที่ผ่านมาได้ประสบปัญหาที่สวนทางกันระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคม โดยผลกระทบที่เกิดขึ้นกับชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวในหลาย ๆ ด้าน ทั้งผลกระทบทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรม ชุมชน และสิ่งแวดล้อม เช่น มีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและอาชีพของคนในชุมชนเพื่อรายได้จากการท่องเที่ยว บางชุมชนหวังพึ่งรายได้จากการท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว จึงมีการเอาใจนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ทำให้ชุมชนยอมรับกฎเกณฑ์บางอย่างเพื่อรายได้จากการท่องเที่ยว อาจมีการนำเอาวัฒนธรรมประเพณี การประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ มาแลกเปลี่ยนกับเงิน บางกรณีมีการปรับเปลี่ยนการละเล่นหรือกิจกรรมบางอย่างเพื่อให้แก่นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจ ซึ่งทำให้ชุมชนนั้น ๆ สูญเสียเอกลักษณ์ คุณค่าของตนเอง อาจส่งผลถึงการครอบงำทางวัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตของคนรุ่นต่อมา ด้วยเหตุนี้ชุมชนจึงขาดอำนาจต่อรองและความสามารถในการพึ่งตนเองลดลง แม้ว่าชุมชนจะพยายามสร้างธุรกิจการท่องเที่ยว แต่รายได้ที่ได้รับก็มีได้กระจายไปสู่ชาวบ้านอย่างทั่วถึง ผลประโยชน์ตกอยู่ที่ผู้ประกอบการเป็นส่วนใหญ่ อย่างไรก็ตามผลกระทบดังกล่าวมีความรุนแรงไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าผลกระทบต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ โดยเฉพาะผลกระทบจากการปัญหาการตัดไม้เพื่อทำแพหรือที่พักบริการนักท่องเที่ยว ปัญหาความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติที่เกิดจากการทำลายของนักท่องเที่ยว หรือการบุกเบิกรุกล้ำพื้นที่หวงห้ามเพื่อหาเส้นทางท่องเที่ยวใหม่ ๆ เป็นต้น

นับแต่ปี พ.ศ. 2525 เป็นต้นมา หลังรัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เริ่มโครงการปีท่องเที่ยวไทย (Visit Thailand Year) ได้มีนักท่องเที่ยวจากทั่วทุกมุมโลกได้เดินทางมายัง "อำเภอปาย" ซึ่งเป็นเมืองท่องเที่ยวสำคัญของจังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นเมืองในหุบเขาที่มีธรรมชาติสวยงาม มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่และศิลปวัฒนธรรมประเพณีของผู้คนหลากหลาย ทั้งคนพื้นเมือง ไทใหญ่

จีนคณะชาติอพยพ (อดีตทหารกองพล 93 กองทัพก๊กมินตั๋ง) ลานู่ ลีซอ และปกากะญอ การที่มีสภาพทางภูมิศาสตร์เป็นหุบเขากว้างใหญ่เชิงเทือกเขาถนนธงชัยตะวันตก อันเป็นส่วนหนึ่งของอุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง ซึ่งมีความหลากหลายทางชีวภาพ และมีความสมบูรณ์ของระบบนิเวศ ส่งผลให้เมืองแห่งนี้เป็นเมืองท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมที่สำคัญมากแห่งหนึ่งของประเทศ หลังการก่อสร้างทางหลวงแผ่นดินสาย 1095 จากอำเภอแม่มาลัย ผ่านอำเภอลำปาง อำเภอบางมะฝ้าไปยังตัวเมืองในจังหวัดแม่ฮ่องสอนเสร็จสิ้นลง ได้มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติเดินทางมาเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ส่งผลให้ชาวเมืองปายเริ่มปรับตัวรับการท่องเที่ยว และเกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ติดตามมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเมืองปายในเขตเทศบาลส่วนหนึ่งหันเหจากการยึดอาชีพทางการเกษตรมาประกอบอาชีพด้านธุรกิจท่องเที่ยว บางรายปรับเปลี่ยนต่อเติมบ้านพักอาศัยให้เป็นเกสต์เฮาส์ ร้านอาหารของที่ระลึก ร้านอาหาร บางรายหันมาประกอบธุรกิจให้เช่ารถจักรยานและมอเตอร์ไซด์ บางรายประกอบอาชีพขับรถรับจ้างเพื่อรับและส่งนักท่องเที่ยวในเส้นทางปาย - เชียงใหม่ เปิดร้านซักรีด และให้บริการนวดแผนไทย ฯลฯ การปรับเปลี่ยนดังกล่าว เมื่อมองในมิติด้านเศรษฐกิจ มีการกระจายรายได้ลงสู่คนในชุมชนเขตเทศบาล และเมื่อมองในมิติด้านสังคม มีการผสมผสานด้านวัฒนธรรม และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนมากขึ้น อันเป็นผลจากการแต่งงานของนักท่องเที่ยวกับผู้หญิงไทย ไทใหญ่ ลานู่ และลีซอ

อย่างไรก็ตาม การปรับตัวของชาวเมืองโดยรู้ไม่เท่าทัน และไม่มีการตั้งรับกระแสการเปลี่ยนแปลง นำไปสู่การสูญเสียอัตลักษณ์ทางด้านวัฒนธรรม สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น และภาษามิวัฒนธรรมใหม่แปลกปลอมของตะวันตกสอดแทรกเข้ามาในวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนมากขึ้น ในด้านสถาปัตยกรรม มีการรื้อถอนอาคารในรูปทรงสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น คือ “เฮือนไตสองห้อง และ เฮือนไตสามห้อง” แล้วปลูกสร้างอาคารสมัยใหม่ขึ้นมาทดแทน ส่งผลให้อัตลักษณ์ของเมืองได้แปรเปลี่ยน จากการเป็นเมืองสงบเรียบง่าย อารมณ์บ้านเรือนปลูกสร้างในท่ามกลางความร่วมมือของดงไม้ มาเป็นอาคารตึกแถวเรียงรายแออัดอยู่สองฟากฝั่งถนน

ขณะเดียวกัน ชุมชนในเขตเทศบาลซึ่งมีความหลากหลายด้านวัฒนธรรม มีพัฒนาการด้านการตั้งถิ่นฐานมายาวนาน อันเป็นผลจากการเข้ามาจับสัมปทานทำไม้ของอังกฤษ คือ บริษัทบอร์เนียว และบริษัทบอมเบย์มา ในการทำไม้ต้องใช้แรงงานคนและช้างจำนวนมาก บริษัทของอังกฤษจึงนำชนชาติ “ข่า” หรือ “ขมุ” จากลาว “ตองสู” (ปะโอ) และ “ไทใหญ่” จากพม่าเข้ามาทำงานภายใต้บังคับของอังกฤษ (ภายใต้สนธิสัญญาบาวริง) รวมทั้ง “คนงานพื้นเมือง” จากจังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง แพร่ และน่าน “ไทลื้อ” จากสะเมิง “คนเมือง” จากอำเภอสันกำแพง

สันทราย สันป่าตอง “ปกากะญอ” จากอำเภอแม่วง แมริม เมืองคอง และแม่สะเรียงมาเป็น
คนงาน

ชุมชนหลากหลายวัฒนธรรมเหล่านี้ล้วนเป็นเจ้าของทรัพยากรท่องเที่ยว “เทศบาล
ตำบลปาย” ในฐานะองค์กรปกครองท้องถิ่นที่รับผิดชอบการบริหารงานในเขตเทศบาลได้คำนึงถึง
การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น จึงเข้าไปมีส่วนร่วมกับชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม
สอดคล้องกับบริบทของชุมชน ภายใต้กรอบและแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งเป็น
แนวคิดในการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนด้วยการนำทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม
มาใช้เป็นปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน โดยคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของ
ธรรมชาติ และความสามารถในการรองรับของสังคมในชุมชนดังกล่าว ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้
จึงมุ่งเน้นที่จะศึกษาการบริหารงานเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของเทศบาลตำบลปาย
และวิเคราะห์หารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลปายที่มีความ
เหมาะสมกับและสอดคล้องกับบริบทของชุมชนต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- (1) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนในด้านการบริหารงานเทศบาลตำบลปายในการ
จัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
- (2) เพื่อหารูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนในเขตเทศบาล
ตำบลปาย

1.3 สมมติฐานของการวิจัย

ชุมชนยังมีบทบาทในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กับเทศบาลตำบลปายน้อย

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

- (1) ด้านพื้นที่

พื้นที่ทำการศึกษา คือ เขตเทศบาลตำบลปาย อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

- (2) ด้านประชากร

ประชากรที่ศึกษา คือ ประชาชนในชุมชนเขตเทศบาลตำบลปาย อำเภอปาย จังหวัด
แม่ฮ่องสอน

(3) ด้านเนื้อหา

ขอบเขตเนื้อหาในการวิจัยนี้ มุ่งศึกษาการบริหารงานเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของเทศบาลตำบลปาย และวิเคราะห์หารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลปาย ที่มีความเหมาะสมกับและสอดคล้องกับบริบทของชุมชน

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- (1) ได้ทราบแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของเทศบาลตำบลปาย
- (2) ได้องค์ความรู้และรูปแบบในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เพื่อนำไปพัฒนาศักยภาพของชุมชนและผู้เกี่ยวข้อง
- (3) ได้ร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รักษาความสมดุลของระบบนิเวศ รวมทั้งขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของชุมชน และพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเขตเทศบาลตำบลปายให้มีความยั่งยืนสืบต่อไป

1.6 นิยามศัพท์ทั่วไป

(1) ภูมินิเวศ (Eco – physical) หมายถึง ระบบนิเวศของพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ ซึ่งมีพลวัตของระบบนิเวศ (Eco dynamic) ตามลักษณะกายภาพของพื้นที่ เช่น ระบบนิเวศลุ่มน้ำ ระบบนิเวศพื้นที่ดอน ระบบนิเวศพื้นที่สูง ระบบนิเวศป่าเขตร้อน

(2) นิเวศวัฒนธรรม (Eco – cultural) หมายถึง ระบบนิเวศย่อยของพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมชุมชนในท้องถิ่นแต่ละแห่ง ซึ่งทุกพื้นที่ล้วนมีอัตลักษณ์ของวัฒนธรรม ประเพณีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ วิธีการผลิต สอดคล้องกับลักษณะกายภาพของพื้นที่และระบบนิเวศ ไม่ว่าจะเป็นระบบนิเวศลุ่มน้ำ ระบบนิเวศพื้นที่ดอน ระบบนิเวศพื้นที่สูง ระบบนิเวศป่าเขตร้อน

(3) การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) หมายถึงกิจกรรมการท่องเที่ยวที่นำเอาทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม มาใช้เป็นปัจจัยในการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม โดยคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติ และความยั่งยืนของระบบนิเวศ มีการผสมผสานการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเข้ากับการพัฒนาด้านสังคม และการคุ้มครองด้านสิ่งแวดล้อม

(4) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม (Ecological and Cultural Tourism) หมายถึง กิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อ นำเอาธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศทั้งระบบ คือ บรรยากาศ มนุษย์ ดิน น้ำ ป่า พืช และสัตว์ รวมทั้งศิลปวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ศิลปกรรม โบราณวัตถุ โบราณสถาน วิถีชีวิตความเป็นอยู่ วิถีการผลิตของผู้คนในท้องถิ่น มาเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวที่สำคัญ และมีการแลกเปลี่ยนรู้ของคนต่างวัฒนธรรม ภายใต้การจัดการของชุมชนที่มีจิตสำนึกต่อสิ่งแวดล้อม คำนึงถึงความยั่งยืนของระบบนิเวศ

(5) การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมายถึง การเดินทางไปเยือนแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ที่ปรากฏในพื้นที่ ด้วยความระมัดระวังไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือทำลายคุณค่าของระบบนิเวศ ในขณะเดียวกันก็ช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจที่ส่งผลดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและเกิดประโยชน์ต่อประชาชนท้องถิ่นนั้น ๆ

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้ใช้แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยว แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และวรรณกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง มาเป็นแนวทางในการศึกษาดังนี้

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ในอดีต การกำหนดนโยบายการบริหารประเทศไทยได้ส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาเศรษฐกิจเพียงด้านเดียว แต่ผลที่ได้รับ คือ การเติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่ทำให้สภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ เสื่อมโทรมลง การจัดการท่องเที่ยวที่ผ่านมาได้ประสบปัญหาการสวนทางกันระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคม ดังนั้น ในปัจจุบัน จึงมีความพยายามในการสร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์กับการพัฒนา ประกอบกับกระแสการพัฒนาของโลกที่เน้นการพัฒนาอย่างยั่งยืน ทำให้เกิดกระแสพัฒนาการท่องเที่ยวที่สำคัญ 3 ด้าน (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2540: 1 - 2)

1. กระแสความต้องการการอนุรักษ์ระบบนิเวศเพื่อคงความหลากหลายทางชีวภาพ เป็นกระแสความต้องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งในแง่ของการอนุรักษ์ในระดับท้องถิ่นจนถึงการป้องกันและแก้ไขวิกฤติการณ์ของโลก

2. กระแสความต้องการของตลาดการท่องเที่ยวที่ต้องการศึกษาเรียนรู้หรือต้องการมีประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ เป็นความต้องการที่มีมากขึ้นในหมู่นักท่องเที่ยวและในทุกส่วนของสังคมเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีความรู้และความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ฉะนั้น จึงก่อให้เกิดความต้องการในการขยายตลาดและปรับทิศทางของตลาดธุรกิจท่องเที่ยวมากขึ้น

3. กระแสความต้องการพัฒนาคน เป็นกระแสที่มาจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับรากหญ้า อันจะเป็นหลักประกันที่จะให้การพัฒนาที่มีทิศทางที่ถูกต้อง มีการกระจายรายได้ที่เหมาะสม เป็นไปตามความต้องการของผู้อยู่ในพื้นที่มากขึ้น

2.1.1 ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

คำว่า “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” หรือ “Ecotourism” มาจากการนำเอา คำว่า “Ecology” มารวมกับ “Tourism” ซึ่งในภาษาไทย หมายถึง การเคลื่อนย้ายของคนที่อยู่ในสังคมและระบบนิเวศหนึ่งไปสู่สังคมและระบบนิเวศใหม่ ซึ่งจะต้องเคารพต่อสังคมและระบบนิเวศนั้น หรือการมาเยือนโดยรบกวนให้น้อยที่สุด

แต่เมื่อเวลาผ่านไป ยุคสมัยมีการเปลี่ยนแปลง “การเยือน” กลายเป็นการซื้อขายทุกอย่างกลายเป็นสินค้าที่มีราคา (ภราเดช พยัฆวิเชียร, 2539: 23) คำว่า “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” เป็นคำที่มีความหมายเหมือนกันกับ “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” เพียงแต่ถูกนำมาใช้ในภาษาไทยก่อน คำว่า “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” เท่านั้น อย่างไรก็ตาม ทั้งคำว่า “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” และ “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” มีนักวิชาการบางท่าน ได้ให้ความเห็นว่ามี ความหมายต่างกัน โดยคำว่า “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” มีความหมายกว้างกว่า “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” แต่ในที่นี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่าทั้ง 2 คำ มีความหมายคล้ายคลึงกันสามารถใช้แทนกันได้ จึงสรุปคำจำกัดความไว้รวมกันดังนี้

ความหมายของ “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” (Ecotourism) ปรากฏเป็นครั้งแรกในราว ค.ศ. 1987 โดย Hector Ceballos – Lascurain (อ้างใน สาคริน บุญพิทักษ์, 2546: 16) กล่าวว่า “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” เป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติที่ไม่ถูกรบกวน มีวัตถุประสงค์เพื่อชื่นชม ศึกษาเรียนรู้ และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ พืชพรรณ และสัตว์ป่า ตลอดจนลักษณะทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในแหล่งธรรมชาติเหล่านั้น

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2538: 11) กล่าวว่า “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” หมายถึง การเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใดแห่งหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษา รื่นรมย์และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ สภาพธรรมชาติ สภาพสังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นบนพื้นฐานของความรู้และความรับผิดชอบต่อ “ระบบนิเวศ” นักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวจะเป็นกลุ่มผู้เดินทางที่แสวงหาสิ่งต่าง ๆ เช่น กิจกรรมที่ให้ประสบการณ์ที่หลากหลายมากขึ้น การสัมผัสวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของสังคมที่แตกต่างจากที่ตนอยู่ เรียนรู้ลักษณะทางธรรมชาติ วัฒนธรรม แต่ละพื้นที่

ศุนยวิชัยป้าไม้ (2541: 10) กล่าวว่า “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” หมายถึง การเดินทาง ไปเยือนแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติและวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่ปรากฏในพื้นที่ ด้วยความระมัดระวังไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลง หรือทำลายคุณค่าของระบบนิเวศ ในขณะเดียวกัน ก็ช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจที่ส่งผลดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและเกิดประโยชน์ต่อ ประชาชนท้องถิ่น

อรรณพ บุญจันทร์ (2544: 11) กล่าวถึง “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” หมายถึง การ เดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใดแห่งหนึ่งเพื่อชื่นชมความงามของธรรมชาติ สภาพทางสังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิตคนในท้องถิ่น ซึ่งเป็นการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างนักท่องเที่ยวและประชาชนใน ท้องถิ่นชุมชนเองซึ่งเป็นเจ้าของทรัพยากรการท่องเที่ยวนั้น ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรธรรมชาติหรือ ทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งจะก่อให้เกิดผลประโยชน์ทั้งนักท่องเที่ยวเองและชุมชน ที่จะได้รับ ความเพลิดเพลิน และเป็นการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจ ยกระดับคุณภาพชีวิต เพื่อการพัฒนา ชุมชนนั้น ๆ ภายใต้การจัดการโดยการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น ส่งผลให้คนในท้องถิ่นเห็นคุณค่าของ สังคมชุมชนตนเองโดยการจัดการนั้นต้องไม่ส่งผลกระทบต่อสังคมและวัฒนธรรมหรือให้ผลกระทบ ด้านลบน้อยที่สุด

อุดร วงษ์ทับทิม (2546) กล่าวว่า “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม” (Ecological and Cultural Tourism) หมายถึง กิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบ นำเอาธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศทั้งระบบ คือ บรรยากาศ มนุษย์ ดิน น้ำ ป่า พืช และสัตว์ รวมทั้งศิลป วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ศิลปกรรม โบราณวัตถุ โบราณสถาน วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ วิถีการผลิตของผู้คนในท้องถิ่น มาเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวที่สำคัญ และมีการแลกเปลี่ยนรู้ของคนต่างวัฒนธรรม ภายใต้การจัดการของชุมชนที่มีจิตสำนึกต่อสิ่งแวดล้อม คำนึงถึง ความยั่งยืนของระบบนิเวศ

2.1.2 องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ดุษฎี ชุมสาย และกนิบพันธ์ พรหมโยธี (2527: 48 - 50) กล่าวใน “หนังสือปฐมบทแห่ง ชีวิตการท่องเที่ยว” ว่าการท่องเที่ยวจะพัฒนาไปอย่างยั่งยืน จะต้องดำเนินการในขอบเขตความ สามารถของธรรมชาติ ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชุมชน ที่มีต่อกระบวนการจัดการท่องเที่ยว โดยต้องตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน และให้ประชาชนทุกส่วนได้รับ

ประโยชน์ทางเศรษฐกิจอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน เนื่องจากการท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่มีคุณค่าถึงความปรารถนาของประชาชนและท้องถิ่นในชุมชนของพื้นที่ท่องเที่ยวนั้น

นำชัย ทนุผล (2538: 24 - 25) ได้ให้คำนิยามของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยอ้างนักวิชาการด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ชาวออสเตรเลียว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นกิจกรรมที่ประสานสัมพันธ์กันระหว่างองค์ประกอบ 4 ส่วน คือ

1. การอนุรักษ์ที่สนับสนุนการท่องเที่ยว (Conservation Supporting Tourism) เป็นการอนุรักษ์และฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม วิถีชีวิต หรือเอกลักษณ์ของท้องถิ่นและประเทศชาติ รวมถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้คงไว้และมีสภาพที่สมบูรณ์ที่สุด ซึ่งเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ต้องการศึกษาความแตกต่างทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ตลอดจนความหลากหลายในระบบนิเวศของธรรมชาติสิ่งแวดล้อมที่ท้องถิ่นมีอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ

2. การดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (Sustainable Run Tourism) คือ การดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวทุกประเภทที่ก่อให้เกิดความยั่งยืนในเชิงเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมในทุกท้องถิ่น ดังนั้น การดำเนินธุรกิจด้านการท่องเที่ยวจะต้องไม่ทำให้เกิดผลกระทบในทางลบต่อทรัพยากรทางการท่องเที่ยวและสภาพทางสิ่งแวดล้อม หรือต้องพยายามให้เกิดผลกระทบในทางลบน้อยที่สุด

3. การท่องเที่ยวที่ใช้ธรรมชาติเป็นพื้นฐาน (Natural Based Tourism) เป็นกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความหลากหลายทางชีวภาพด้านภูมิศาสตร์ และวิถีชีวิตวัฒนธรรมประเพณีเพื่อสัมผัสกับประสบการณ์ที่แตกต่างจากที่ตนอยู่ โดยยึดหลักที่ว่าเราจะต้องช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรเหล่านั้นให้คงสภาพเดิมและมีความสมบูรณ์ที่สุดเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไป

4. การท่องเที่ยวที่เป็นการศึกษาสิ่งแวดล้อม (Environmentally Educated Tourism) เป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่จะต้องให้การศึกษากับนักท่องเที่ยวผู้ประกอบการและประชาชนในท้องถิ่นให้มีความรู้ความเข้าใจถึงคุณลักษณะและคุณค่าของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งวัฒนธรรมที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาเรียนรู้ สัมผัสกับประสบการณ์ที่มีความหลากหลายมากขึ้น

ภราเดช พยัสมิธีเยียร (2539: 23) กล่าวถึง องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ในบทความ "สนทนาประสาท่องเที่ยว: การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์" อนุสารเพื่อการท่องเที่ยวและอนุรักษ์ธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ว่าจะต้องประกอบด้วย

1. การท่องเที่ยวเป็นเรื่องของนันทนาการ การพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น
2. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้
3. นักท่องเที่ยวต้องเกิดความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อม ทั้งธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมของท้องถิ่น
4. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจคืนสู่สังคมและชุมชนโดยส่วนรวม

จากองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ข้างต้น ถือว่าการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism) เป็นแนวทางที่จะนำไปสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) คือ การสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทางธรรมชาติ (Natural Environment conservation) ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวรวมทั้งการกระจายรายได้ไปสู่ชุมชนท้องถิ่น

2.1.3 ผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

Coltman (1989: 256 - 258) ได้แบ่งผลกระทบจากการท่องเที่ยวของประเทศที่กำลังพัฒนาออกเป็น 4 ระยะ ดังนี้

1. ระยะแรก เป็นระยะที่ยังมีจำนวนนักท่องเที่ยวไม่มากนักเข้าไปท่องเที่ยวคนท้องถิ่นจะยินดีต้อนรับด้วยมองว่าการมีนักท่องเที่ยวเข้ามานั้นช่วยทำให้เศรษฐกิจของท้องถิ่นอยู่รอดไปได้
2. ระยะที่สอง เป็นระยะที่การท่องเที่ยวพัฒนาอย่างเต็มที่ มีนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นคนในท้องถิ่นยังคงยินดีต้อนรับนักท่องเที่ยว เกษตรกรจะเปลี่ยนอาชีพมาทำงานด้านการท่องเที่ยว ผู้คนจะย้ายถิ่นฐานเข้ามาประกอบอาชีพท่องเที่ยวเพื่อสร้างฐานะและความร่ำรวย ข้าวของต่าง ๆ และที่ดินจะแพงขึ้นจนคนทั่วไปหมดโอกาสเป็นเจ้าของ ประชาชนท้องถิ่นบางกลุ่มที่มุ่งหวังเงินทองเพื่อความร่ำรวย บวกกับความต้องการของนักท่องเที่ยว ก่อให้เกิดการขโมยศิลปวัตถุที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีของท้องถิ่นเพื่อนำไปขาย ในบางครั้งเกิดการหลอกลวง โดยมีการนำของปลอมไปหลอกลวงขายนักท่องเที่ยว ประกอบกับคนในท้องถิ่นเห็นการใช้ชีวิตที่หรูหราฟุ่มเฟือยของนักท่องเที่ยว ทำให้เกิดการเปรียบเทียบ เกิดการเอาัดเอาเปรียบนักท่องเที่ยวจนถึงเกิดการฉกชิงวิ่งราวลักขโมยและทำร้ายเพื่อหวังทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวผู้มาเยือน ขณะเดียวกัน

นักท่องเที่ยวมีความต้องการและเรียกร้องมาตรฐานการบริการของท้องถิ่นให้สูงขึ้น ซึ่งรวมถึงการเรียกร้องในสิ่งที่ท้องถิ่นไม่มี เป็นผลให้มีการพัฒนาไปสู่ระยะที่สาม

3. ระยะที่สาม เป็นระยะที่ท้องถิ่นต้องนำเข้าสู่สินค้าต่าง ๆ จากท้องถิ่นอื่น รวมถึงการนำเข้าแรงงานต่างถิ่นที่มีคุณภาพสูงกว่าที่มีอยู่ในท้องถิ่น และในระยะนี้ หากความแตกต่างทางวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่นมาก ก็ยิ่งทำให้เกิดความแตกแยกที่ชัดเจนขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่ระยะวิกฤตซึ่งเป็นระยะสุดท้าย

4. ระยะวิกฤตหรือระยะสุดท้าย เป็นระยะที่เกิดการแยกตัวระหว่างนักท่องเที่ยวกับประชาชนในท้องถิ่น เช่น โรงแรมหรูและแหล่งท่องเที่ยวบางแห่งจะสร้างไว้สำหรับนักท่องเที่ยวเท่านั้น อาจจะมีแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นของแต่ละกลุ่ม เช่น สถานที่บางแห่งที่ไม่ต้อนรับนักท่องเที่ยว และบางแห่งไม่ต้อนรับประชาชนในท้องถิ่น การแยกตัวดังกล่าวอาจทำให้ขาดจรรยาบรรณในการเป็นเจ้าบ้านที่ดี บริการนักท่องเที่ยวล่าช้า ไม่น่าประทับใจ หรืออาจถึงขั้นสร้างความไม่ปลอดภัยต่าง ๆ แก่นักท่องเที่ยว สิ่งเหล่านี้จะทำให้การท่องเที่ยวมาถึงจุดสิ้นสุดได้

ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ จะเป็นสิ่งกระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยวขึ้น แต่ในความแตกต่างทางกายภาพและวัฒนธรรมระหว่างนักท่องเที่ยวกับประชาชนในท้องถิ่น อาจก่อให้เกิดปัญหาข้อขัดแย้งขึ้นได้ โดย Archer and Cooper (1994: 80 - 83) กล่าวถึงผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อสังคมและวัฒนธรรม สรุปได้ดังนี้

1. การที่นักท่องเที่ยวมีรูปแบบพฤติกรรม การแต่งกาย ตลอดจนการแสดงออกที่แตกต่างไปจากประชาชนในท้องถิ่น หรือแตกต่างไปจากสิ่งที่นักท่องเที่ยวเคยประพฤติปฏิบัติในประเทศของตน ความรู้สึกเป็นอิสระจากข้อผูกมัดทางสังคมของนักท่องเที่ยว จะทำให้นักท่องเที่ยวประพฤติปฏิบัติตนตามความพอใจ ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา เช่น ปัญหาโสเภณี ยาเสพติด การพนัน และการทำลายวัฒนธรรม เป็นต้น ในขณะที่นักท่องเที่ยวเองก็อาจตกเป็นเหยื่อของการโจรกรรม อาชญากรรม โดยกลุ่มคนท้องถิ่น อันเนื่องมาจากการได้เห็นนักท่องเที่ยวใช้ชีวิตอย่างหรูหรา ฟูมเฟื่อย เกิดการเปรียบเทียบในการใช้ชีวิตที่เหลื่อมล้ำระหว่างนักท่องเที่ยวและคนท้องถิ่น

2. การมุ่งเสนอวัฒนธรรมประเพณีให้นักท่องเที่ยวได้รับความพึงพอใจ ในบางครั้งขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นนั้น ๆ เป็นความภาคภูมิใจและเป็นสิ่งหวงแหนของประชาชนในท้องถิ่น แหล่งท่องเที่ยวบางแห่งให้ความสำคัญในเรื่องนี้มาก มีการนำเอาวัฒนธรรมที่น่าสนใจออกมานำเสนอให้นักท่องเที่ยวได้ชมตามสถานที่ต่าง ๆ เช่น โรงแรม ร้านอาหาร เป็นต้น เพื่อมิให้นักท่องเที่ยวได้ล่องล้าเข้าไปในเขตที่หวงแหนนั้นได้ อย่างไรก็ตามปัญหาหนึ่งของการท่องเที่ยวใน

เชิงอนุรักษ์ที่สำคัญ คือ การที่นักท่องเที่ยวพยายามเข้าไปสัมผัสชีวิตและวัฒนธรรมในท้องถิ่นอย่างใกล้ชิด

ดังนั้น บางแห่งจึงมีการจัดการและการวางแผนที่ดีเพื่อให้สามารถดำรงและรักษาวัฒนธรรมที่หวงแหนไว้ได้ โดยอาจมีการจำลองวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นให้นักท่องเที่ยวชมเพื่อผลประโยชน์ทางธุรกิจเป็นเหตุให้คุณค่าทางวัฒนธรรมดั้งเดิมเสื่อมถอยลง เช่น การแสดงนาฏศิลป์ การเดินรำ ตลอดจนจันทกะระในงานหัตถกรรมท้องถิ่นที่มีการลอกเลียนแบบเพื่อให้ราคาถูกลง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว

3. แหล่งท่องเที่ยวบางแห่งที่มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากซึ่งเป็นการรบกวนผู้ที่อยู่อาศัยเดิม อาจถึงขั้นทำให้ประชาชนเจ้าของพื้นที่ต้องเคลื่อนย้ายถิ่นที่อยู่อาศัยไปยังแหล่งอื่นที่สงบกว่า หรือการเดินทางเข้าไปท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวอาจมีการทำลายวิถีชีวิตชุมชนในท้องถิ่นเดิมได้

4. การที่ประชาชนในท้องถิ่นได้เห็นการใช้ชีวิตอย่างหรูหราฟุ่มเฟือยของนักท่องเที่ยวซึ่งขัดแย้งและตรงข้ามกับวิถีชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นอย่างสิ้นเชิง ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในฐานะและสภาพความเป็นอยู่ที่ยากจน ในความแตกต่างที่เห็นนั้น อาจนำไปสู่การมุ่งมั่นทำงานเพื่อให้ได้รับการศึกษาที่สูงขึ้น และเพื่อปรับมาตรฐานการใช้ชีวิตของตนให้ทัดเทียมกับนักท่องเที่ยว ซึ่งบางครั้งก่อให้เกิดความรู้สึกท้อแท้ หรือเกิดการต่อต้านที่รุนแรงได้

5. ความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มที่ชอบปฏิบัติสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับประชาชนในท้องถิ่น อาจเกิดกลุ่มที่เรียกว่าตัวแทนหรือนายหน้าทางวัฒนธรรม (Culture Broker) ซึ่งเป็นผู้ที่สามารถใช้ภาษาติดต่อสื่อสารกับนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่นได้ จนเป็นผู้ที่เข้าใจในวัฒนธรรมของทั้งสองฝ่ายเป็นอย่างดี อาจมีการชักนำนักท่องเที่ยวเข้าไปใกล้ชิดกับคนท้องถิ่นในระดับที่มากเกินไป ทำให้เห็นความแตกต่างในเรื่องของวัฒนธรรมอย่างชัดเจน อาจนำไปสู่ปัญหาต่าง ๆ ได้

6. การเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวบางแห่งที่มีการจัดการโดยไม่คำนึงถึงหลักสุขอนามัย ความสะอาด อาจก่อให้เกิดการระบาดของเชื้อของโรคติดต่อต่าง ๆ เช่น เอดส์ อหิวาตกโรค ติบอักเสบ เป็นต้น

7. การที่นักท่องเที่ยวเดินทางท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวแห่งใดแห่งหนึ่งเป็นจำนวนมาก มีการใช้บริการสาธารณูปโภคหรือแหล่งท่องเที่ยวร่วมกับประชาชนในท้องถิ่นมาก ๆ อาจทำให้ประชาชนเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวเกิดความรู้สึกไม่อยากเดินทางท่องเที่ยวพักผ่อนในแหล่งท่องเที่ยวที่ตนเคยไป แหล่งท่องเที่ยวบางแห่งถูกจัดไว้เป็นเขตหวงห้ามสำหรับนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะ ซึ่งอาจทำให้เจ้าของแหล่งท่องเที่ยวเกิดความไม่พอใจและอาจเกิดปัญหาตามมาได้

2.1.4 แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม (Ecological and Cultural Tourism Management) เป็นการจัดการท่องเที่ยวที่นำเอาทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ และวิถีการผลิต มาใช้เป็นปัจจัยในการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม โดยคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติ และความสามารถในการรองรับของสังคม โดยให้ความสำคัญในการผสมผสานการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยว เข้ากับการพัฒนาด้านสังคม และการคุ้มครองด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีแนวทางการจัดการ ดังนี้ (อุตร วงษ์ทับทิม, 2546)

1. เพิ่มศักยภาพชุมชนให้มีความรู้ความสามารถในการดำเนินการท่องเที่ยว ทั้งด้านบริหารและด้านการจัดการ ด้วยการศึกษารเรียนรู้และการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ
2. ให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เป็นกิจกรรมร่วมของประชาชนในท้องถิ่น เกิดกิจกรรมรวมกลุ่ม มีการร่วมมือร่วมใจกันทำงานก่อให้เกิดความสามัคคีในชุมชน
3. ให้ชุมชนท้องถิ่นได้รับประโยชน์ในเชิงรายได้ และมีการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวอย่างทั่วถึงและยุติธรรม มิฉะนั้นกิจกรรมการท่องเที่ยวจะนำไปสู่ช่องว่างระหว่างคนมีโอกาสดับคนด้อยโอกาส หรือคนรวยกับคนจน ซึ่งเป็นการสร้างความแตกแยกขึ้นในชุมชน
4. ให้ชุมชนท้องถิ่นได้รับประโยชน์เชิงสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยมีการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น พัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้ดีขึ้น มีจิตสำนึกในการรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น
5. การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวต้องอาศัยองค์ความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่น นำไปสู่เวทีการพบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนความรู้และเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เกิดความชื่นชมซึ่งกันและกัน และร่วมกันแก้ไขปัญหา

6. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม เป็นกระบวนการพัฒนาชุมชนที่คนในชุมชนร่วมมือร่วมใจกันดำเนินการ เป็นการพัฒนาที่มีความต่อเนื่อง และเป็นเวทีเชื่อมประสานความเข้าใจระหว่างคนต่างพื้นที่ต่างวัฒนธรรม

โครงการศึกษาวิจัยมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และสถาบันดำรงราชานุภาพ (2541) ได้เสนอหลักการบริหารและการจัดการท่องเที่ยวว่า ประกอบด้วย

1. การมีส่วนร่วมของชุมชนและท้องถิ่นในการกำหนดศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน โดยพิจารณาจากที่ตั้ง กิจกรรม ความพร้อม และความต้องการของชุมชน รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในรูปของการเป็นคณะกรรมการ การรับผิดชอบดำเนินการ การสนับสนุนภาครัฐ เป็นต้น

2. องค์กรต่าง ๆ ในพื้นที่ เช่น สภาตำบล องค์กรบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการสนับสนุนแผนงาน โครงการ และกิจกรรมที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมทั้งการสนับสนุนการดำเนินการองค์กรประชาชนอื่น ๆ

3. ภาครัฐกิจการท่องเที่ยว องค์กรท้องถิ่น องค์กรด้านสิ่งแวดล้อม และรัฐมีหน้าที่จะต้องทำงานร่วมกันอย่างเสมอภาคกัน

2.2 แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน

2.2.1 ความหมายของการมีส่วนร่วมของชุมชน

Stavenhagen (1970: 74) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนหรือท้องถิ่น (Local Participation) เป็นกระบวนการที่สมาชิกในชุมชนมีการกระทำในลักษณะการทำงานร่วมกันโดยเป็นการแสดงให้เห็นถึงความต้องการร่วม ความสนใจร่วม และการดำเนินการร่วมกันในการเพิ่มอำนาจการต่อรองทางการเมืองและเศรษฐกิจเพื่อปรับปรุงสภาพทางสังคมชุมชน โดยได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชนมีความร่วมมือร่วมใจในการระบุปัญหาและความต้องการ การร่วมกันวางแผน และตัดสินใจในกิจกรรมดำเนินการเพื่อแก้ปัญหาหรือสนองความต้องการ การร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมให้ลุล่วงไปตามแผนที่กำหนดไว้ การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นนี้ช่วยสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของ (Sense of Belongings) ให้กับประชาชนซึ่งจะมีผลให้การดำเนินงานตามโครงการต่างๆ สามารถดำเนินงานไปสู่จุดหมายปลายทางได้ และมีผลให้ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเอง โดยมีต้องรอความช่วยเหลือจากบุคคลหรือหน่วยงานภายนอกชุมชน

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527) กล่าวถึง ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน ว่าการมีส่วนร่วมเป็นผลมาจากการเห็นพ้องต้องกันในเรื่องของความต้องการและทิศทางของการเปลี่ยนแปลงและความเห็นพ้องต้องกันนั้นจะต้องมีมากพอจนเกิดความริเริ่มโครงการเพื่อการนั้น ๗ นโยบายการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนา หมายถึง กระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริม ชักนำและสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชนทั้งรูปส่วนบุคคล กลุ่มชน ชุมชน สมาคม มูลนิธิ และ องค์การอาสาสมัครรูปแบบต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลาย เรื่องรวมกัน

วิรัช นิภาวรรณ (2535) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนว่า เป็นการมีส่วนร่วมผ่านองค์กรในชุมชน ซึ่งประชาชนในชุมชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการ พัฒนาชุมชนโดยเป็นผู้บริหารหรือเป็นเจ้าหน้าที่ขององค์กรในชุมชนต่าง ๆ ซึ่งเกี่ยวกับโครงการ พัฒนาชุมชน เป็นสมาชิกขององค์กรในชุมชนต่าง ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับโครงการชุมชนและไม่เป็น สมาชิกขององค์กรในชุมชน แต่เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการในฐานะที่เป็นผู้ออกแรง ผู้สนับสนุน ด้านวัสดุอุปกรณ์ ผู้ให้ความช่วยเหลือด้านการเงิน ผู้เข้าร่วมโครงการฝึกอบรม สัมมนา หรือประชุม ร่วมทั้งเป็นผู้รับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการพัฒนาชุมชน ตลอดจนเป็นการมีส่วนร่วมผ่านกระบวนการตัดสินใจในโครงการพัฒนาชุมชน ซึ่งประชาชนในชุมชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมโดยผู้นำใน ท้องถิ่น ทั้งที่มาจากผู้ที่มีความรู้มีการศึกษา และผู้ที่มาจากการแต่งตั้งสามารถเข้ามามีส่วนร่วมใน ขั้นตอนการวางแผนโครงการฯ รวมทั้งการสนับสนุนประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินงาน โครงการฯ และประชาชนบางส่วนอาจเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ตลอดจนการคัดเลือก ปัญหา และโครงการที่เหมาะสมเพื่อแก้ปัญหาในชุมชนนั้น

บัวเรศ ประไชโย และคณะ (2538) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการ ที่สมาชิกของกลุ่มมีความสนใจในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อเป้าหมายที่ต้องการร่วมกัน การเริ่มต้นการมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดจากการภายนอก โดยที่ประชาชนมีศักยภาพพอที่จะ เข้าใจร่วมในการดำเนินงาน มีความพร้อมที่จะเข้าร่วม มีความประสงค์ที่จะเข้าร่วมและอำนาจ ในการตัดสินใจภายนอกเป็นเพียงผู้คอยสนับสนุนและช่วยเหลือเท่านั้น ลักษณะการมีส่วนร่วม ได้แก่ การมีส่วนร่วมในลักษณะกลุ่ม การมีส่วนร่วมในลักษณะโครงการ การมีส่วนร่วมในลักษณะ สถาบัน และการมีส่วนร่วมในลักษณะของนโยบาย

2.2.2 ขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในชุมชน

ไพร์ตัน เตชะรินทร์ (2527: 15-17) ได้กล่าวว่า ขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้ อาจจะตีกรอบได้แตกต่างกัน แต่เดิมรัฐมักจะมองในแง่การร่วมสมทบแรงงาน วัสดุ เงิน ร่วมคิด ร่วมวางแผน และร่วมกันทำงานหรืออาจจะมองให้แง่หนึ่งของการเน้นการมีส่วนร่วมในการคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำงาน และร่วมบำรุงรักษามากกว่าร่วมสมทบด้านวัตถุและเงิน แม้ว่าวัตถุและเงินยังเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอยู่ โดยภาพรวมก็ยืนยันว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนานั้น จะต้องเกี่ยวกับประเด็นสำคัญต่อไปนี้

1. ร่วมทำการศึกษา ค้นคว้าปัญหา สาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน และความต้องการของชุมชน ตลอดจนร่วมค้นหา สร้างรูปแบบ วิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชน หรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน หรือสนองความต้องการของชุมชน
2. ร่วมวางแผนนโยบายหรือแผนงาน หรือโครงการ หรือกิจกรรม เพื่อขจัดแก้ไข และสนองความต้องการของชุมชน ร่วมปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
3. ร่วมปฏิบัตินโยบาย แผนงานโครงการและกิจกรรม ให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ ร่วมการลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชน ตามขีดความสามารถของตนเอง และหน่วยงาน
4. ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผลและร่วมบำรุงรักษาโครงการกิจกรรมที่ได้ทำไว้ ทั้งภาครัฐบาล และเอกชน ให้ใช้ประโยชน์ต่อไป

2.2.3 รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นแนวคิดการกระจายอำนาจจากส่วนกลางมาสู่ท้องถิ่นหรือเป็นความพยายามที่จะให้มีการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจากส่วนบนมาสู่ส่วนล่าง ทั้งนี้เพราะชุมชน คือ ผู้รู้ปัญหาและความต้องการของตนเอง ดีกว่าผู้อื่น หลักพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของชุมชนอยู่ที่ความรู้ความเป็นอยู่และความต้องการของชุมชน โดยกระตุ้นให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อได้มีการเรียนรู้ร่วมกันคิด ร่วมกันตัดสินใจ จึงมีรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืนหลายรูปแบบ แต่ที่นิยมมี 3 รูปแบบ (ปิยพร ทาวีกุล, 2544: 24)

รูปแบบที่ 1 การชักชวนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการท่องเที่ยว

รูปแบบนี้ รัฐจะเป็นผู้วางนโยบายและวางแผนโครงการโดยประชาชนในท้องถิ่นไม่มีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดทำโครงการ แต่จะถูกชักชวนเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินโครงการจัดการท่องเที่ยว

รูปแบบที่ 2 การให้องค์กรชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการเจรจาต่อรองสำหรับวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว

รัฐและตัวแทนองค์กรชุมชนท้องถิ่นจะเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการท่องเที่ยวนี้ แม้ว่าจะเป็นโครงการที่ริเริ่มจากรัฐบาลกลางก็ตาม แต่ชุมชนท้องถิ่นสามารถเข้าร่วมตัดสินใจและเจรจาต่อรองผลประโยชน์กับรัฐบาลได้ เพื่อรักษาผลประโยชน์ท้องถิ่นตนให้มากที่สุด การมีส่วนร่วมรูปแบบนี้ท้องถิ่นจะต้องมีศักยภาพสูงและมีความตื่นตัวในการรักษาผลประโยชน์ของชุมชนตนให้มากที่สุด

รูปแบบที่ 3 การให้ชุมชนท้องถิ่นจัดการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้วยตนเอง

รูปแบบนี้ท้องถิ่นจะเป็นผู้จัดการควบคุมและวางแผนด้วยตนเองอย่างสิ้นเชิงเป็นลักษณะการพึ่งตนเองอย่างแท้จริง ประชาชนหรือองค์กรในชุมชนสามารถวิเคราะห์และตัดสินใจกับปัญหาและแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน ตลอดจนติดตามการประเมินผลสำเร็จของโครงการชุมชนตนเองด้วย เป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนมีบทบาทและมีส่วนร่วมอย่างสมบูรณ์ แต่ชุมชนต้องมีประสิทธิภาพสูงเช่นกัน

2.3 บทบาทหน้าที่ของเทศบาล

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2540 (หมวด 9 การปกครองส่วนท้องถิ่น มาตรา 284) ได้บัญญัติแนวคิดเกี่ยวกับการกระจายอำนาจการปกครองว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหลายย่อมมีความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบายการปกครอง การบริหาร การบริหารงานบุคคล การเงินและการคลัง และมีอำนาจหน้าที่ของตนเอง โดยเฉพาะการกำหนดอำนาจและหน้าที่ระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นสำคัญ เพื่อพัฒนาการกระจายอำนาจเพิ่มขึ้นให้แก่ท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง ให้มีกฎหมายกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ ซึ่งอย่างน้อยต้องมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

(1) การกำหนดอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณสุขระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง

(2) การจัดสรรสัดส่วนภาษีและอากรระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยคำนึงถึงภาระหน้าที่ของรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเองเป็นสำคัญ

(3) การจัดให้มีคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่งทำหน้าที่ตามข้อที่ 1 - 2 ประกอบด้วยผู้แทนของหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง ผู้แทนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีคุณสมบัติตามที่กฎหมายบัญญัติโดยมีจำนวนเท่ากัน

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยมีอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ดังนี้

(1) อำนาจหน้าที่ของเทศบาลพระราชบัญญัติเทศบาลกำหนดถึงอำนาจหน้าที่ของเทศบาลประเภทต่าง ๆ ไว้โดยแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

ก. หน้าที่ที่ต้องทำ หน้าที่ประการนี้เป็นหน้าที่ที่กฎหมายบังคับให้เทศบาลต้องจัดทำให้เป็นผลดี ถ้าเทศบาลใดไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ หรือละเลยไม่ปฏิบัติอำนาจตามหน้าที่

ข. กิจการที่อาจจัดทำ หน้าที่ประการนี้เทศบาลอาจจัดทำหรือไม่ก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับรายได้ ทรัพย์สิน เจ้าหน้าที่และความสามารถของเทศบาลนั้น ๆ เป็นเกณฑ์ แต่มีข้อที่น่าพิจารณาประการหนึ่งว่า เทศบาลใดจะจัดทำหน้าที่ประการหลังได้ก็ต่อเมื่อได้ปฏิบัติหน้าที่ประการแรกครบถ้วนสมบูรณ์แล้ว

อนึ่ง แต่เดิมมาเทศบาลมีอำนาจหน้าที่ที่จะดำเนินการได้ภายในเขตของเทศบาลเท่านั้นแต่ต่อมาได้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของเทศบาลเสียใหม่โดยเปิดโอกาสให้เทศบาลมีอำนาจที่จะกระทำการนอกเขตเทศบาลและกระทำการร่วมกับบุคคลอื่นได้ ทั้งนี้ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้ คือ

ก. การปฏิบัติหน้าที่ของเทศบาลนอกเขตเทศบาล

1. การนั้นจำเป็นต้องทำและเป็นการที่เกี่ยวข้องกับกิจการที่ดำเนินตามอำนาจหน้าที่ที่อยู่ในเขตของเทศบาล

2. ได้รับความยินยอมจากสภาเทศบาล คณะกรรมการสุขาภิบาล สภาจังหวัด หรือสภาตำบลแห่งท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง

3. ได้รับการอนุมัติจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

ข. การปฏิบัติหน้าที่ของเทศบาลร่วมกับบุคคลอื่น โดยก่อตั้งบริษัทจำกัดหรือถือหุ้นในบริษัทจำกัดได้ ทั้งนี้ ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ ดังนี้

1. บริษัทจำกัดนั้นมีวัตถุประสงค์เฉพาะเพื่อกิจการค้าขายอันเป็นสาธารณูปโภค
2. เทศบาลต้องถือหุ้นเป็นมูลค่าเกินกว่าร้อยละห้าสิบของทุนนั้นที่บริษัทจดทะเบียนไว้ ในกรณีที่มีหลายเทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด สุขาภิบาล ถือหุ้นอยู่ในบริษัทเดียวกันให้นับถือหุ้นที่ถือกันรวมกัน
3. ได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยการเปลี่ยนแปลงหุ้นที่เทศบาลถืออยู่ในบริษัทจำกัด ต้องได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

สำหรับรายละเอียดเกี่ยวกับหน้าที่ของเทศบาลทั้ง 3 ประเภท ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ คือ

ก. เทศบาลตำบล เทศบาลตำบลมีหน้าที่ที่ต้องกระทำดังต่อไปนี้

- 1) รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน
- 2) ให้มีบำรุงทางบกและทางน้ำ
- 3) รักษาความสะอาดของถนนหรือทางเดินที่สาธารณะ รวมทั้งกำจัดมูลฝอยและปฏิกูล
- 4) ป้องกันและระงับโรคติดต่อ
- 5) ให้มีเครื่องใช้ในการดับเพลิง
- 6) ให้ราษฎรได้รับการศึกษาอบรม
- 7) หน้าที่อื่น ๆ ซึ่งมีกฎหมายบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของเทศบาล

นอกจากหน้าที่ที่เทศบาลตำบลจะต้องกระทำดังกล่าวแล้ว เทศบาลตำบลยังอาจจะจัดทำหน้าที่อื่น ๆ ดังต่อไปนี้ได้อีก ถ้าเทศบาลตำบลมีความสามารถที่จะจัดทำได้ดังนี้ คือ

- 1) ให้มีน้ำสะอาดหรือการประปา
- 2) ให้มีโรงฆ่าสัตว์
- 3) ให้มีการตลาด ทำเทียบเรือและท่าข้าม
- 4) ให้มีสุสานและฌาปนสถาน
- 5) บำรุงและส่งเสริมการทำมาหากินของราษฎร
- 6) ให้มีและบำรุงสถานที่ทำการพิทักษ์รักษาคนเจ็บไข้

- 7) ให้มีและบำรุงการไฟฟ้า หรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น
- 8) ให้มีและบำรุงทางระบายน้ำ
- 9) เทศพาณิชย์

จะเห็นได้ว่าภารกิจของหน่วยการปกครองท้องถิ่น รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ 2 กรณี คือ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 289 - 290)

(1) อำนาจหน้าที่และสิทธิในการจัดการท้องถิ่น (มาตรา 289) รัฐธรรมนูญได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำหน้าที่บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น นอกจากนี้ ยังกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจัดการศึกษาอบรมและการฝึกอาชีพตามความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น รวมทั้งสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรมของรัฐ

(2) อำนาจหน้าที่เพื่อส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม (มาตรา 290) เพื่อส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งได้แก่ การจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในเขตพื้นที่ การเข้าไปมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่นอกเขตพื้นที่เฉพาะในกรณีที่มีผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของประชาชนในพื้นที่ และอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพิจารณาเพื่อริเริ่มโครงการหรือกิจกรรมในเขตพื้นที่ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมหรือสุขภาพอนามัยของประชาชนในพื้นที่

จากการนำเอาแนวคิดในการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยเฉพาะแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และแนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ สามารถนำมากำหนดแนวทางการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้

2.4 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ชูสิทธิ์ ชูชาติ (2538) ได้ศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตลุ่มแม่น้ำวางพบว่า ชุมชนในท้องถิ่นมีความเหนียวแน่นในการอนุรักษ์ป่า ระบบนิเวศป่า และการดำรงชีวิตบนพื้นฐานวัฒนธรรมเดิม คนกับป่าสามารถอยู่ร่วมกันได้ โดยไม่ไปทำลายแหล่งต้นน้ำลำธารและพื้นที่ป่าที่ดำรงอยู่ โดยใช้ภูมิปัญญาที่มีอยู่อย่างชาญฉลาดบริหารจัดการธรรมชาติและทรัพยากรป่าไม้ ชุมชนในท้องถิ่นได้ประโยชน์จากผืนป่า โดยที่ป่าไม้และแหล่งต้นน้ำลำธารไม่ถูกทำลาย จึงสามารถพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันได้อย่างสมบูรณ์ ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่าชาวเขา

เผ่ากะเหรี่ยงเหล่านี้ไม่ใช่เป็นผู้ทำลายป่าไม้และต้นน้ำลำธาร เนื่องจากประเพณีและวัฒนธรรมต่าง ๆ การดำรงชีวิตของชุมชนเหล่านี้ สอดคล้องในการรักษาป่าและแหล่งต้นน้ำลำธาร ลดความขัดแย้งระหว่างชุมชนชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงกับเจ้าหน้าที่ของรัฐและชาวพื้นราบ ที่กล่าวว่าชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงเป็นผู้ทำลายป่าและต้นน้ำลำธาร นับว่าเป็นพื้นที่ตัวอย่างในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2538) ได้ศึกษาการจัดทำแผนการจัดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติบริเวณถ้ำลอด จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมให้เป็นสถานที่สำหรับศึกษา สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและอนุรักษ์ด้วยการบูรณะฟื้นฟูในสภาพที่ดีต่อไป พบว่าผลการศึกษาดังกล่าวควรมีแผนดำเนินการ คือ แผนการใช้ที่ดิน (ในพื้นที่พัฒนา พื้นที่อนุรักษ์ พื้นที่สงวน และพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง) แผนปรับปรุงสถาปัตยกรรม แผนควบคุมรูปร่างลักษณะอาคารสิ่งก่อสร้าง แผนปรับปรุงระบบสาธารณูปโภค แผนปรับปรุงด้านกฎหมาย การบริหารองค์กร และแผนพัฒนาด้านสังคม เศรษฐกิจ เพื่อให้มีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของแหล่งธรรมชาติโดยคำนึงถึงระบบนิเวศและสภาพแวดล้อมเป็นสำคัญ

ศูนย์วิจัยป่าไม้ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2538) ได้ศึกษาเรื่องโครงการศึกษาการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ กรณีศึกษาภาคใต้ ได้นำแนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ประสานประโยชน์ระหว่างเศรษฐกิจและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกันแล้วนำมาประยุกต์ใช้เป็นหลักการพื้นฐานในการวางแผนการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการท่องเที่ยวด้วย ผลการศึกษาพบว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องระมัดระวังไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือทำลายคุณค่าของระบบนิเวศขณะเดียวกันก็ช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจต่อประชาชนในท้องถิ่นด้วย การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงมีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว และการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ซึ่งพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติในภาคใต้ที่ควรส่งเสริม คือ พื้นที่ประเภทอุทยานแห่งชาติ วนอุทยาน และเขตน้ำมุลำสัตว์ป่าต่าง ๆ ซึ่งสวยงามและมีคุณค่าตามธรรมชาติ

โครงการศึกษาวิจัยการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และสถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย (2541) ได้ศึกษาแนวทางการบริหารและจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และสภาตำบล (สต.) เพื่อศึกษาประเด็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของการท่องเที่ยวโดยทั่วไปกับชุมชนท้องถิ่น และได้เสนอรูปแบบและแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยว โดยมีกรณีตัวอย่างใน 9 แหล่งท่องเที่ยว คือ วัดพระธาตุดอยสุเทพราชวรวิหาร จังหวัดเชียงใหม่ อุทยานหินประวัตินาครินทร์ศรีสันถลาลัย หัตถกรรมทอผ้าพื้นเมืองหาดเลี้ยว จังหวัดสุโขทัย หัตถกรรมทอผ้าไหมมัดหมี่ จังหวัดขอนแก่น แหล่งโบราณคดีบ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี วัดไชยวัฒนาราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี น้ำตกสาริกา จังหวัดนครนายก และหาดฉลอง จังหวัดภูเก็ต โดยผลการศึกษาพบว่า ทั้ง อบต. และสต. มีปัญหาและอุปสรรคและข้อจำกัดในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวที่สำคัญหลายประการ ได้แก่ ข้อจำกัดด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร ด้านการประสานงานขอเขตอำนาจหน้าที่ การออกกฎหมายและข้อบังคับ ตลอดจนปัญหาความขัดแย้งทั้งภายในและภายนอกองค์กรทั้งสอง แนวทางการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวในอนาคตนั้นได้เสนอไว้ว่า ควรเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยอาศัยองค์กรท้องถิ่นเป็นเป้าหมายหลักในการพัฒนาทั้งนี้จะต้องมีการผสมผสานเข้าด้วยกันระหว่างพื้นที่กับการปฏิบัติงานของหน่วยงานในระดับต่าง ๆ รวมทั้งภาคเอกชน โดยภาครัฐจะต้องกระจายอำนาจและบทบาทการบริหารจัดการให้แก่องค์กรระดับท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ให้มากยิ่งขึ้นด้วย

นอกจากนี้ยังได้กำหนดรูปแบบการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ดังกล่าว 5 ประเด็น คือ การโฆษณาประชาสัมพันธ์ การสำรวจและพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยว การบริหารจัดการ การวางแผนปรับปรุงและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และการรักษาความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยวไว้รวม 6 รูปแบบ คือ รูปแบบที่ 1 อบต. หรือ สต. ดำเนินการเองทั้งหมด รูปแบบที่ 2 อบต. หรือ สต. ดำเนินการเองโดยมีที่ปรึกษาจากภายนอก รูปแบบที่ 3 ดำเนินการโดยมีคณะกรรมการร่วมจากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง รูปแบบที่ 4 ดำเนินการในรูปสหกรณ์ รูปแบบที่ 5 ให้องค์กรประชาชนภายในหมู่บ้านดำเนินการเอง และรูปแบบที่ 6 จ้างหรือให้สัมปทานกับบริษัทเอกชนจากภายนอก

จากการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวทั้ง 6 รูปแบบ ผลการศึกษาสรุปว่า อบต. หรือ สต. ควรดำเนินการในรูปแบบที่ 3 จะเหมาะสมมากที่สุด เนื่องจากเป็นการดำเนินการโดยมีคณะกรรมการร่วมจากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ควรดำเนินการในรูปแบบที่ 2 คือ อบต. หรือ สต. ดำเนินการเองโดยมีที่ปรึกษาจากภายนอกให้คำแนะนำเป็นรูปแบบที่เหมาะสมในลำดับรองลงมา

จิราวรรณ กาวิละ (2542) ได้ศึกษาเรื่องทางเลือกของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษา หมู่บ้านวัวลาย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยนำเสนอทางเลือกของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของหมู่บ้านวัวลายในรูปของกิจกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบต่าง ๆ โดยคำนึงถึงความต้องการของชุมชนเจ้าของพื้นที่ ความยั่งยืนของสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชนและประโยชน์ที่ชุมชนพึงได้รับจากกิจกรรมการท่องเที่ยวนั้น ๆ ตลอดจนมีความสอดคล้องกับนโยบายส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของภาครัฐ สถานการณ์และแนวโน้มการท่องเที่ยวในปัจจุบัน กิจกรรมที่เสนอเป็นทางเลือกของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของหมู่บ้านวัวลาย ได้แก่ การจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบ้านวัวลาย การจัดตั้งศูนย์ศิลปหัตถกรรมบ้านวัวลาย การจัดงานเทศกาลเครื่องเงินบ้านวัวลาย การจัดท่องเที่ยวแบบถีบจักรยานท่องเที่ยววัฒนธรรมบ้านวัวลาย และการจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์บ้านวัวลาย เป็นต้น โดยในระยะแรก ได้เสนอให้หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องเข้าไปช่วยเหลือและสนับสนุนชุมชนทั้งในด้านบุคลากรงบประมาณ วิชาการ และอื่น ๆ ให้ชุมชนพร้อมที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีคุณค่าและเพื่อให้ชาวบ้านวัวลายสามารถบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของตนเองได้ในอนาคต

ธวัชชัย รัตนช้อน (2542) ได้ศึกษาเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนบนพื้นที่สูง โดยการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางวัฒนธรรมของชุมชนด้านระบบคุณค่า ระบบการผลิต และระบบความสัมพันธ์ พบว่า โครงสร้างหลักทางวัฒนธรรมของชุมชนปกากะญอ มิได้เปลี่ยนแปลงไปมากนัก เพียงแต่ได้มีการปรับตัวที่สำคัญหลายประการเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมรอบด้าน ซึ่งแม้ชุมชนจะมีการเปลี่ยนแปลงการนับถือศาสนาไปแล้ว แต่ระบบคุณค่าของการเคารพต่อธรรมชาติซึ่งมีสิ่งเหนือธรรมชาติควบคุมอยู่นั้น ได้ทำให้ระบบการผลิตของชุมชนยังคงเป็นระบบการผลิตแบบเลี้ยงตนเองที่ไม่กอบโกยและไม่ทำลาย อีกทั้งระบบความสัมพันธ์ของชุมชนก็ยังคงเป็นความสัมพันธ์แบบเครือญาติที่มีความเชื่อเพื่อเผ่าแบ่งปัน มีความสามัคคีช่วยเหลือกันเป็นอย่างดี

ด้านแนวคิดของชุมชนต่อการจัดการการท่องเที่ยวนั้น ชุมชนใช้กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นเครื่องมือในการรักษาระบบนิเวศ และรักษาทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งเพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของชุมชน มากกว่าการดำเนินการท่องเที่ยวเพื่อแสวงหารายได้เพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ ชุมชนมีการจัดองค์กรโดยใช้ระบบความสัมพันธ์แบบเครือญาติและความเป็นพี่น้องผสมผสานกับระบบการจัดการธุรกิจที่มีการกำหนดโครงสร้างหน้าที่และการแบ่งงานกันทำ ซึ่งก่อให้เกิดความรับผิดชอบต่อองค์กรร่วมกัน และมีระบบการ

จัดสรรผลประโยชน์ครอบคลุมทั้งระดับครัวเรือน ระดับกลุ่ม และระดับชุมชน โดยจัดสรรรายได้ให้ครัวเรือนสมาชิก ร้อยละ 80 ระดับกลุ่ม ร้อยละ 15 และระดับชุมชน ร้อยละ 5

ชุมชนบนพื้นที่สูงมีศักยภาพทั้งทางธรรมชาติ ทางวัฒนธรรม ตลอดจนบุคลากรของชุมชนที่สามารถจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้เป็นกิจกรรมทางเลือกสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจในลักษณะธุรกิจชุมชนพร้อม ๆ กับการอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของชุมชนท้องถิ่น ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของคนในสังคมเพื่อการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ดารุณี บุญธรรม (2543) ได้ศึกษาศักยภาพของชุมชนม้งในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษาบ้านน้ำคะ ตำบลผาช้างน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา ในมิติทางสังคม เศรษฐกิจ ทรัพยากรและวัฒนธรรมเพื่อนำไปสู่การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผลการศึกษาพบว่า ชาวไทยภูเขาเผ่าม้งมีวิถีการดำรงชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติ ทั้งในด้านการดำรงชีพ ความเชื่อ และการประกอบอาชีพ โดยมีความเชื่อว่ามีภูตผีคอยปกป้องธรรมชาติบริเวณที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ และมีเหล่านี้อจะคอยให้ความช่วยเหลือและคุ้มครองให้พ้นจากภัยอันตรายต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าภูตผีและธรรมชาติกับชาวไทยภูเขาเผ่าม้งมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ลักษณะการตั้งถิ่นฐานในป่าเขา ซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมที่ดี มีภูมิประเทศที่สวยงาม ตลอดทั้งมีจุดเด่นในด้านวัฒนธรรมประเพณีที่แตกต่างจากสังคมอื่น ๆ นับว่าเป็นศักยภาพของชาวไทยภูเขาเผ่าม้งที่จะนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนในการที่จะจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยใช้ภูมิปัญญาและองค์ความรู้ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ อันเป็นหนทางที่จะช่วยแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับสภาวะทางสังคม เศรษฐกิจ ทรัพยากร และวัฒนธรรม ถึงแม้ว่าในกระบวนการทำงานของชุมชนจะมีข้อจำกัดในเรื่องของการสื่อสาร ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันกับบุคคลภายนอกก็ตาม ทั้งนี้เนื่องจากการติดต่อสื่อสารและการคมนาคมที่ได้รับการพัฒนาขึ้นในระยะเวลาที่ผ่านมา จะช่วยให้ชาวม้งมีโอกาสที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองให้สามารถลดข้อจำกัดเหล่านั้นลงได้

มิสรา สามารท (2543) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการด้านท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยได้เสนอรูปแบบองค์กรที่ควรเข้ามาบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่นมี 2 รูปแบบ คือ ให้ชุมชนท้องถิ่นเป็นผู้บริหารจัดการ และให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกับผู้แทนกลุ่มเป็นผู้บริหารจัดการ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การบริหารจัดการโดยชุมชนท้องถิ่นดำเนินการในรูปของคณะกรรมการที่มาจากตัวแทนหลายกลุ่ม และมีคณะที่ปรึกษาให้ความช่วยเหลือแนะนำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเชิงวิชาการสาขาต่าง ๆ เช่น กลุ่มพาหนะนำเที่ยว กลุ่มร้านอาหาร / ภัตตาคาร กลุ่มร้านค้าของที่ระลึก หรือผลิตภัณฑ์ของชุมชน กลุ่มเจ้าของที่พักค้างแรม เช่น โรงแรม บังกะโล Guesthouse หรือ Homestay ซึ่งตัวแทนแต่ละกลุ่มจะช่วยเป็นสื่อกลางระหว่างภาครัฐ คณะกรรมการ และสมาชิกในชุมชนได้เป็นอย่างดีเพราะเชื่อว่าน่าจะสามารถประสานประโยชน์และความร่วมมือในการบริหารจัดการร่วมกับคณะที่ปรึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การบริหารจัดการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกับผู้แทนกลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ ได้แก่ เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด หรือคณะกรรมการหมู่บ้าน เป็นผู้บริหารจัดการร่วมกับตัวแทนกลุ่มกิจกรรมที่หลากหลายในพื้นที่ และมีคณะที่ปรึกษาร่วมให้คำปรึกษาแนะนำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเชิงวิชาการสาขาต่าง ๆ เช่น เดียวกับรูปแบบที่หนึ่ง ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเป็นผู้ประสานให้กลุ่มกิจกรรมการท่องเที่ยวทุกกลุ่มในพื้นที่ มีผู้แทนร่วมเป็นคณะกรรมการด้วย เพื่อการประสานประโยชน์ของชุมชนท้องถิ่นกับคณะที่ปรึกษา

สาคริน บุญพิทักษ์ (2546) ได้ศึกษากิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืนกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของบ้านแม่กำปอง ตำบลห้วยแก้ว กิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ชาวบ้านมีส่วนร่วมในกิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืนทุกขั้นตอน ซึ่งมีทั้งรูปแบบการมีส่วนร่วมทางตรงและทางอ้อม โดยกลุ่มผู้นำชุมชนจะมีบทบาทการมีส่วนร่วมมากกว่ากลุ่มชาวบ้าน ซึ่งเป็นผลมาจากหลายปัจจัยที่สำคัญ ได้แก่ สถานะทางเศรษฐกิจ สถานะบทบาททางสังคม การศึกษาประสบการณ์ส่วนตัว ช่องทางการมีส่วนร่วมและการคาดหวังและได้รับผลประโยชน์ ส่วนการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ภายหลังจากดำเนินกิจกรรมยังไม่มีผลกระทบรุนแรง เพราะการดำเนินการที่ผ่านมาไม่ได้กระทบวิถีชีวิตและวิถีคิดของชุมชนเนื่องจากแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืนนี้มีความสอดคล้องกับบริบทพื้นฐานของชุมชนอยู่แล้ว ประกอบกับตลาดนักท่องเที่ยวยังคงแคบอยู่และการดำเนินกิจกรรมยังอยู่ในระยะเปลี่ยนผ่าน ทำให้ชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ น้อย ซึ่งชุมชนสามารถจัดการควบคุมดูแลได้ นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืนและผลการเปลี่ยนแปลงชุมชนด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ส่งผลต่อกระบวนการเรียนรู้ทางการเมืองโดยทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น

จากการนำเอาแนวคิดต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น อาทิ แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และวรรณกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง สามารถกำหนดกรอบการศึกษาวิจัยดังจะเสนอเป็นลำดับต่อไป

2.4 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การบริหารงานของเทศบาลตำบลปายใน 4 ด้าน ด้านวิสัยทัศน์ของผู้บริหารเทศบาล ด้านการเปิดโอกาสและความร่วมมือของชุมชน ด้านศักยภาพของท้องถิ่น ด้านขนบธรรมเนียม / ประเพณี และภูมิปัญญาของท้องถิ่น กล่าวคือ

(1) ด้านวิสัยทัศน์ของผู้บริหารเทศบาล หมายถึง การกำหนดนโยบายในการเพิ่มศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

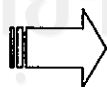
(2) ด้านการเปิดโอกาสและความร่วมมือของชุมชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

(3) ด้านศักยภาพของท้องถิ่น หมายถึง การพัฒนาท้องถิ่นเพื่อสร้างและกระจายรายได้ในชุมชน รวมถึงการดูแล รักษา และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

(4) ด้านขนบธรรมเนียม / ประเพณี และภูมิปัญญาของท้องถิ่น หมายถึง การส่งเสริมด้านขนบธรรมเนียม / ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น

การบริหารงานของเทศบาลตำบลปาย

- ด้านวิสัยทัศน์ของผู้บริหารเทศบาล
- ด้านการเปิดโอกาสและความร่วมมือของชุมชน
- ด้านศักยภาพของท้องถิ่น
- ด้านขนบธรรมเนียม / ประเพณี และภูมิปัญญาของท้องถิ่น



การจัดการท่องเที่ยว
เชิงอนุรักษ์ของชุมชนในเขต
เทศบาลตำบลปาย

ในการบริหารงานของเทศบาลตำบลปายทั้ง 4 ด้าน จะนำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลปาย

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ คือ ประชาชนในชุมชนเขตเทศบาลตำบลปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 320 คน ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูลโดยการตอบแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมา จำนวน 320 ชุด และวิธีการกลุ่มตัวอย่างดังกล่าว ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling) เป็นวิธีการสุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยเลือกหน่วยตัวอย่าง (Sampling Unit) ที่เหมาะสมตามความสะดวก จนครบจำนวนที่ต้องการ

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยค้างนี้ คือ แบบสอบถามเป็นลักษณะคำถามแบบปลายปิดและคำถามแบบปลายเปิด มี 3 ส่วน ด้วยกันคือ

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

2. การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลปาย โดยคำถามมีระดับความคิดเห็นให้เลือกตอบ 5 ระดับ คือ

ระดับมากที่สุด 5 คะแนน

ระดับมาก 4 คะแนน

ระดับปานกลาง 3 คะแนน

ระดับน้อย 2 คะแนน

ไม่ทราบ 1 คะแนน

ในการศึกษาค้างนี้ ได้เทียบเกณฑ์ค่าเฉลี่ยของความคิดเห็น 5 ระดับ คือ

ค่าเฉลี่ย 4.21 – 5.00 หมายถึง เห็นด้วยระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.40 – 4.20 หมายถึง เห็นด้วยระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.61 – 3.40 หมายถึง เห็นด้วยระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.81 – 2.60 หมายถึง เห็นด้วยระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.80 หมายถึง ไม่ทราบ/ไม่มีความคิดเห็น

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนในเขตเทศบาลตำบล
ปาย อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

3.3 การวิเคราะห์ผล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม จำนวน 320 ชุด

ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามจะทำการวิเคราะห์ผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการ
วิจัยทางสังคมศาสตร์ ประกอบกับการใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย
(Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการบรรยายเชิงพรรณนา

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษาในเรื่องการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลปาย อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการศึกษาถึงความคิดเห็นของประชาชน ในด้านการบริหารงานของเทศบาลตำบลปายในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และวิเคราะห์หา รูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลปาย เก็บข้อมูล โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก จากประชาชนในชุมชนเขตเทศบาลตำบลปาย จำนวน 320 คน

จากการเก็บรวบรวมข้อมูล สามารถประมวลผลการศึกษาแบ่งส่วนได้ 5 ส่วน

1. ลักษณะทางกายภาพของเทศบาลตำบลปายที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว
2. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
3. การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของเทศบาลตำบลปาย
 - การเพิ่มศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
 - การเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
 - การสร้างรายได้และการกระจายรายได้
 - การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
 - การส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น และศิลปวัฒนธรรม
4. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลปาย อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน
5. รูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลปาย
6. การทดสอบสมมติฐาน

4.1 ลักษณะทางกายภาพของเทศบาลตำบลปายที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว

เทศบาลตำบลปายตั้งอยู่ในเขตตำบลเวียงใต้ ประกอบด้วย 5 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 ชุมชนบ้านเมืองพร้าว หมู่ที่ 2 ชุมชนบ้านเจ้าหม้อ หมู่ที่ 3 ชุมชนบ้านป่าขาม หมู่ที่ 4 ชุมชนบ้านเมืองแพร่ และหมู่ที่ 6 ชุมชนบ้านห้วยปูลู่ มีจำนวนประชากร รวม 2,299 คน เป็นชาย จำนวน 1,133 คน และหญิง จำนวน 1,166 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 31 พฤษภาคม 2549) ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ รองลงมาคือ ศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลาม ในเขตเทศบาลตำบลปาย มีพื้นที่อยู่ในความดูแล 2.4 ตารางกิโลเมตร ลักษณะภูมิประเทศของเทศบาลตำบลปาย พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบเนินเขา แหล่งน้ำที่สำคัญ คือ แม่น้ำปาย ซึ่งเป็นแหล่งน้ำเพื่อใช้ในการอุปโภคที่สำคัญของเทศบาล และมีลำห้วยม่วงกอน ซึ่งมีต้นน้ำมาจากแหล่งน้ำธรรมชาติ โดยในช่วงฤดูแล้งน้ำจะแห้งขอด

ส่วนด้านการคมนาคม เทศบาลตำบลปาย มีระบบโครงสร้างถนนที่เชื่อมติดต่อกันระหว่างชุมชน/หมู่บ้านต่าง ๆ ภายในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบค่อนข้างสะดวกและทั่วถึง เส้นทางคมนาคมที่สำคัญ ได้แก่ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1095 ซึ่งเทศบาลฯ ได้รับมอบให้อยู่ในความดูแลจากกรมทางหลวงเมื่อปี พ.ศ.2547 (เฉพาะในเขตพื้นที่เทศบาล) การคมนาคม สามารถเดินทางไปยังจังหวัดเชียงใหม่ระยะทาง 137 กิโลเมตร และไปจังหวัดแม่ฮ่องสอนระยะทาง 111 กิโลเมตร มีรถโดยสารซึ่งได้รับการสัมปทานจากบริษัท เปรม ประชาชนส่ง จำกัด จำนวน 5 เที่ยวต่อวัน มีรถร่วมบริการที่สามารถเรียกใช้บริการตลอดเวลา มีสนามบิน ซึ่งสามารถนำเครื่องบินเล็กส่วนตัวหรือเช่าเหมาลำลงจอดได้

ลักษณะการตั้งถิ่นฐานของประชาชนในเขตเทศบาลจะมีลักษณะแนวยาวไปตามถนนสายหลักของชุมชน ปัจจุบันจะมีการเติบโตเฉพาะจุด (ชุมชนบ้านป่าขาม) ส่งผลให้เกิดปัญหาด้านบริการสาธารณะ การพัฒนาการขยายตัวของบางช่วงไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร การรुकูล้ำที่สาธารณะตลอดสองข้างทาง การวางจำหน่ายอาหารหรือสินค้าบนทางเท้า การก่อสร้างอาคารรुकูล้ำ การขยายตัวอย่างรวดเร็วของชุมชน โดยขาดการวางแผนหรือการวางผังเมืองและขาดความร่วมมือในการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด

เทศบาลตำบลปายมีพื้นที่การเกษตรทั้งสิ้นประมาณ 233 ไร่ จำนวนครัวเรือนในภาคเกษตรประมาณ 185 ครัวเรือน ผลผลิตทางการเกษตรส่วนใหญ่เป็นข้าว รองลงมาคือ กระจ่างและถั่วเหลือง มีรายได้เฉลี่ยครัวเรือนละ 25,000 บาท/ปี และยังมีการทำอุตสาหกรรมในครัวเรือน เช่น กลุ่มทำน้ำพริกคั่วทราย ทำถั่วเน่าแผ่น (ถั่วเหลือง) กลุ่มทำน้ำพริกปลา กลุ่มเทียนประดิษฐ์ กลุ่มผลิตดอกไม้จันทร์ ฯลฯ

การพัฒนาเทศบาลตำบลปาย

เทศบาลตำบลปายเป็นส่วนหนึ่งของจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีลักษณะพิเศษที่มีจุดแข็งหรือศักยภาพในการพัฒนาตนเองที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากจังหวัด อำเภอ ตำบล อื่น ๆ หลายประการ เช่น จังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นจังหวัดตั้งอยู่ห่างไกลมีภูมิประเทศเป็นภูเขา และป่าไม้ที่ยังอุดมสมบูรณ์ ตั้งอยู่ในหุบเขาที่มีหมอกปกคลุมตลอดทั้งปี โดยในฤดูฝนจะมีฝนตกชุก ฤดูหนาวอากาศจะหนาวเย็นมาก มีภูมิประเทศที่เป็นภูเขาและทัศนียภาพ ธรรมชาติสวยงามมีการบริการด้านการท่องเที่ยวที่เป็นที่รู้จักของประชาชนทั่วไป ตลอดจนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศ อาทิเช่น เกสต์เฮ้าส์ริมน้ำปาย ร้านอาหาร ล่องแพ เดินป่า ค้างแรม มีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์และหลากหลายของประชาชนพื้นที่ราบ ชาวไทยใหญ่หรือชาวไต กับชาวไทยภูเขา ซึ่งเป็นกลุ่มชนเผ่าที่ยังคงวัฒนธรรมเดิมอย่างมั่นคง มีความปลอดภัยในชีวิตสูง ด้านอาชญากรรมมีน้อยมากและผู้คนดีมีน้ำใจ และมีหน่วยงานราชการสนับสนุนกิจการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ในขณะเดียวกัน สภาพพื้นที่ภูเขาและสูง พื้นที่การเกษตรกรรมมีจำกัด พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่อยู่อาศัย ร้านค้า ร้านอาหาร ผู้ประกอบการทั่วไปและการเจริญเติบโตของบ้านเมืองแบบไร้ทิศทาง ไม่มีการวางผังเมือง ทำให้การพัฒนาไม่สามารถดำเนินการได้ การคมนาคมขนส่งทางบกยังมีระยะทางไกล ต้องใช้เวลามากกว่าปกติ (พื้นที่ราบ) หนทางคดเคี้ยว ทำให้ต้นทุนในการขนส่งสินค้าเกือบทุกประเภทสูง ขาดน้ำดื่มที่สะอาด ไม่เพียงพอต่อการอุปโภคบริโภค ขาดการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบไม่ได้มาตรฐาน เช่น การกำจัดขยะมูลฝอยสิ่งปฏิกูล การบำบัดน้ำเสีย มลภาวะเป็นพิษ ฯลฯ ขาดการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนทราบ และประสานงานส่วนราชการ ขาดการส่งเสริมการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพต่าง ๆ และการวางแผนของบุคคลทั่วไป ซึ่งก็เป็นจุดอ่อนของการพัฒนาดังกล่าว

ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของเทศบาลตำบลปาย

เทศบาลตำบลปาย มีแนวทางในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว คือ มุ่งที่จะพัฒนาและปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว โดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยว เช่น จัดทำป้ายและสถานที่บอกทาง ปรับภูมิทัศน์สองข้างถนนให้สวยงาม สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยว ดูแลรักษาและดำเนินการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ยังมีแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ โดยมีเป้าหมายเบื้องต้นคือ การทำป้ายประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยว

ดังนั้น ในการกำหนดแผนพัฒนาฯ เทศบาลตำบลปาย จึงมีการกำหนดเป้าหมายเพื่อ การดำเนินการปรับปรุงภูมิทัศน์ สถานที่แหล่งท่องเที่ยวของอำเภอปาย สร้างสิ่งอำนวยความสะดวก แก่ประชาชน และนักท่องเที่ยว เช่น ห้องน้ำ หลังคา ที่นั่งพักคอยสถานที่จอดรถ จัดกิจกรรม ที่เป็นการสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยว ทำการประชาสัมพันธ์ด้านส่งเสริมการท่องเที่ยวใน ทุกรูปแบบ ประสานความร่วมมือกับประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และติดตั้งป้ายบอกทาง และประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยว ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ และแผนพัฒนาฯ ระยะ 3 ปี ของเทศบาลตำบลปาย ที่ได้วางแนวทางการพัฒนาไว้

4.2 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ในการศึกษาการจัดการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลปาย อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้เก็บข้อมูลจากผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นประชาชนในชุมชน เขตเทศบาลตำบลปาย จำนวน 320 คน มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 4.1 เพศของผู้ตอบแบบสอบถาม (n = 320)

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
- ชาย	180	56.3
- หญิง	140	43.8
รวม	320	100.0

จากตารางที่ 4.1 ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นประชาชนในเขตพื้นที่ เทศบาลตำบลปาย อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยผู้ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นชาย จำนวน 180 คน คิดเป็นร้อยละ 56.3 และเป็นหญิง จำนวน 140 คน คิดเป็นร้อยละ 43.8

ตารางที่ 4.2 อายุของผู้ตอบแบบสอบถาม (n = 320)

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
- ไม่เกิน 30 ปี	126	39.4
- 31 – 40 ปี	88	27.5
- 41 – 50 ปี	76	23.8
- มากกว่า 50 ปี	24	7.5
- ไม่ตอบ	6	1.9
รวม	320	100.0

อายุเฉลี่ย 34.9 ปี

จากตารางที่ 4.2 ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนที่ตอบแบบสอบถาม มีอายุเฉลี่ย 34.9 ปี โดยผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 39.4 มีอายุน้อยกว่า 30 ปี ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 27.5 มีอายุระหว่าง 31 - 40 ปี ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 23.8 มีอายุในระหว่าง 41 – 50 ปี และผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 7.5 มีอายุ 50 ปีขึ้นไป

ตารางที่ 4.3 ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม (n = 320)

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
- ประถมศึกษา	42	13.1
- มัธยมศึกษาตอนต้น	28	8.8
- มัธยมศึกษาตอนปลาย	98	30.6
- อนุปริญญา	76	23.8
-ปริญญาตรี	64	20.0
- สูงกว่าปริญญาตรี	6	1.9
- ไม่ตอบ	6	1.9
รวม	320	100.0

จากตารางที่ 4.3 ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 30.6 มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย รองลงมา ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 23.8 มีการศึกษาในระดับอนุปริญญา ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 20.4 มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 13.1 มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 8.8 มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 1.9 มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ตามลำดับ

ตารางที่ 4.4 อาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม (n = 320)

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
- ค้าขาย /ธุรกิจส่วนตัว	74	23.1
- รับจ้าง / เกษตรกร	56	17.5
- พนักงาน /ลูกจ้างเอกชน	56	17.5
- รับราชการ /พนักงานรัฐวิสาหกิจ	82	25.6
- นักเรียน/นักศึกษา	32	10.0
- แม่บ้าน/ ไม่ได้ทำงาน	16	5.0
- ไม่ตอบ	4	1.3
รวม	320	100.0

จากตารางที่ 4.4 ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 25.9 รับราชการหรือเป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจ ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 23.4 ค้าขาย หรือทำธุรกิจส่วนตัว ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 17.7 ทำงานรับจ้างหรือเป็นเกษตรกร โดยมีจำนวนเท่ากับกับผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นพนักงานหรือลูกจ้างเอกชน ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 10.0 ยังคงเป็นนักเรียนและนักศึกษา และมีผู้ตอบแบบสอบถาม เพียง 16 คน คิดเป็นร้อยละ 5.0 ที่เป็นแม่บ้านหรือไม่ได้ทำงานใด ๆ

ตารางที่ 4.5 การประกอบธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถาม (n = 320)

การประกอบธุรกิจเกี่ยวกับ การท่องเที่ยว	จำนวน	ร้อยละ
- ทำเป็นอาชีพหลัก	30	9.4
- ทำเป็นอาชีพเสริม	44	13.8
- ไม่ได้ประกอบธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว	246	76.9
รวม	320	100.0

จากตารางที่ 4.5 ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ จำนวน 246 คน คิดเป็นร้อยละ 76.9 ไม่ได้ประกอบธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ส่วนผู้ที่ประกอบธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยทำเป็นอาชีพหลัก มีจำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 9.4 และที่ทำเป็นอาชีพเสริม มีจำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 13.8

ตารางที่ 4.6 รายได้ต่อเดือนของผู้ตอบแบบสอบถาม (n = 320)

รายได้ต่อเดือน	จำนวน	ร้อยละ
- น้อยกว่า 4,000 บาท	128	40.0
- 4,001 – 7,000 บาท	80	25.0
- 7,001 – 10,000 บาท	48	15.4
- 10,001 บาทขึ้นไป	6	19.4
- ไม่ตอบ	2	0.6
รวม	320	100.0

รายได้เฉลี่ย 7,656.8 บาท

จากตารางที่ 4.6 ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีรายได้ต่อเดือนเฉลี่ยเท่ากับ 7,656.8 บาท โดยผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 128 คน คิดเป็นร้อยละ 40.0 มีรายได้ต่อเดือนน้อยกว่า 4,000 บาท ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 25.0 มีรายได้มากกว่า 4,000 บาท แต่ไม่ถึง 7,000 บาท ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 19.4 มี

รายได้มากกว่า 10,000 บาท และผู้ที่มีรายได้มากกว่า 7,001 บาท แต่ไม่ถึง 10,000 บาท มีจำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 15.4

ตารางที่ 4.7 รายได้จากการท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถาม (n = 320)

รายได้จากการท่องเที่ยว	จำนวน	ร้อยละ
- ไม่มี	280	87.5
- ไม่เกิน 4,000 บาท	12	3.8
- 5,000 บาท	18	5.6
- 10,000 บาท	4	1.3
- ไม่ตอบ	6	1.9
รวม	320	100.0

รายได้เฉลี่ย 4,647.6 บาท

จากตารางที่ 4.7 ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 280 คน คิดเป็นร้อยละ 87.5 ไม่มีรายได้จากการท่องเที่ยว ในส่วนของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีรายได้จากการท่องเที่ยวเฉลี่ยประมาณ 5,000 บาทต่อเดือน มีจำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 3.8 และผู้ตอบแบบสอบถามที่มีรายได้จากการท่องเที่ยวเฉลี่ยต่อเดือนไม่เกิน 4,000 บาท มีจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 5.6 และผู้ตอบแบบสอบถามที่มีรายได้จากการท่องเที่ยวเฉลี่ยต่อเดือน ประมาณ 10,000 บาท มีจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.3 ซึ่งโดยเฉลี่ยแล้วผู้ตอบแบบสอบถามเฉพาะที่มีรายได้จากการท่องเที่ยว มีรายได้โดยเฉลี่ยต่อเดือนเท่ากับ 4,647.6 บาท

ตารางที่ 4.8 ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลของผู้ตอบแบบสอบถาม (n = 320)

ระยะเวลา	จำนวน	ร้อยละ
- ไม่เกิน 20 ปี	154	48.1
- 21 – 30 ปี	66	20.6
- 31 – 85 ปี	88	27.5
- ไม่ตอบ	12	3.8
รวม	320	100.0

จากตารางที่ 4.8 ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล ตำบลปาย ไม่เกิน 20 ปี มีจำนวน 154 คน คิดเป็นร้อยละ 48.1 ส่วนผู้ตอบแบบสอบถามที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลปาย มานานกว่า 30 ปี มีจำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 27.5 และผู้ตอบแบบสอบถามที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลปาย มานานกว่า 20 ปี แต่ไม่ถึง 30 ปี มีจำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 20.6 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.9 การทราบข่าวการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของผู้ตอบแบบสอบถาม (n = 320)

การทราบข่าว	จำนวน	ร้อยละ
- ทราบ	256	80.0
- ไม่ทราบ	56	17.5
- ไม่ตอบ	8	2.5
รวม	320	100.0

ไม่ระบุ 8 คน

จากตารางที่ 4.9 ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ทราบข่าวเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลปาย มีจำนวน 256 คน คิดเป็นร้อยละ 80.0 ส่วนผู้ที่ไม่ทราบข่าวเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ดังกล่าว มีเพียง 56 คน คิดเป็นร้อยละ 17.5 เท่านั้น

ตารางที่ 4.10 แหล่งที่มาของการทราบข่าวการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (n = 320)

แหล่งข่าว	จำนวน	ร้อยละ
- นโยบายของเทศบาลตำบลปาย	92	28.8
- นายกเทศมนตรี /สมาชิกสภาเทศบาล ตำบลปาย (ป้ายโฆษณา ใบปลิว การหาเสียง)	118	36.9
- เจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลปาย	66	20.6
- ผู้นำท้องถิ่น (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน)	96	30.0
- ผู้นำชุมชน (ผู้นำ /หัวหน้ากลุ่มต่าง ๆ)	102	31.9
- สื่อท้องถิ่น เช่น หนังสือพิมพ์ /วิทยุ ท้องถิ่น	146	45.6
- นิตยสารการท่องเที่ยว อินเทอร์เน็ต	54	16.9
- ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลปาย	102	31.9

หมายเหตุ: ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตารางที่ 4.10 ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ทราบข่าวเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลปาย จากสื่อท้องถิ่น เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุท้องถิ่น มากที่สุด คือ มีจำนวน 146 คน คิดเป็นร้อยละ 45.6 รองลงมา ทราบข่าวจากนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาเทศบาลตำบลปาย เช่น ป้ายโฆษณา ใบปลิวในการหาเสียง จำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 36.9 ทราบข่าวจากผู้นำชุมชน เช่น ผู้นำ หัวหน้ากลุ่มต่าง ๆ จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 31.9 ซึ่งมีจำนวนเท่ากับการที่ผู้ตอบแบบสอบถามทราบข่าวจากประชาชนในเขตเทศบาลตำบลปาย เช่น เพื่อนบ้าน ญาติ พี่น้อง คนรู้จัก นอกจากนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามยังทราบข่าวจากผู้นำท้องถิ่น เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 96 คน ทราบข่าวจากนโยบายของเทศบาลตำบลปาย จำนวน 92 คน เจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลปาย จำนวน 66 คน และทราบข่าวจากนิตยสารการท่องเที่ยวรวมถึงสื่อทางอินเทอร์เน็ต จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 30.0 ร้อยละ 28.8 ร้อยละ 20.6 และร้อยละ 16.9 ตามลำดับ

4.3 การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของเทศบาลตำบลปาย

เทศบาลตำบลปายมีการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนในด้านต่าง ๆ ต่อไปนี้

- การเพิ่มศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
- การเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
- การสร้างรายได้และการกระจายรายได้
- การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
- การส่งเสริมภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น

4.3.1 การเพิ่มศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ตารางที่ 4.11 ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการเพิ่มศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (n = 320)

ข้อ	การเพิ่มศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	ระดับความคิดเห็น /ร้อยละ					ค่าเฉลี่ย (S.D.)
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ทราบ	
1	เทศบาลตำบลปายได้กำหนดนโยบายในด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างชัดเจน	11.9	44.4	30.6	10.0	3.1	3.52 (0.93)
2	เทศบาลตำบลปายมีการกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวโดยเน้นการให้ความรู้และความเข้าใจในธรรมชาติ	10.0	44.4	35.0	7.5	3.1	3.51 (0.89)
3	เทศบาลตำบลปายมีการกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวโดยเน้นการให้ความรู้และความเข้าใจในวัฒนธรรม	11.3	48.8	31.9	6.9	1.3	3.62 (0.82)
4	เทศบาลตำบลปายส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้และร่วมมือกันเพื่อจัดตั้งกลุ่ม/ชมรมเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแบบยั่งยืน	7.5	39.4	33.1	13.8	6.3	3.28 (1.00)

ตารางที่ 4.11 ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการเพิ่มศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ต่อ)

ข้อ	การเพิ่มศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	ระดับความคิดเห็น /ร้อยละ					ค่าเฉลี่ย (S.D.)
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ทราบ	
5	เทศบาลตำบลปายมีการจัดอบรมให้เด็กและเยาวชนมีความสนใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	9.4	28.1	32.5	24.4	5.6	3.11 (1.06)
6	ประชาชนทราบถึงแผนงาน/โครงการด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของเทศบาลตำบลปาย	6.3	27.5	36.9	23.8	5.6	3.05 (0.99)

ค่าเฉลี่ยรวม = 3.35 S.D. = 0.78

จากตารางที่ 4.11 ผลการศึกษาโดยภาพรวม พบว่า ประชาชนเห็นว่าการบริหารงานของเทศบาลตำบลปาย มีการเพิ่มศักยภาพชุมชนในด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยรวม = 3.35) โดยที่ประชาชนเห็นว่าเทศบาลตำบลปายมีการกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวโดยเน้นการให้ความรู้และความเข้าใจในวัฒนธรรมดั้งเดิมที่มีอยู่แก่นักท่องเที่ยวมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 3.62) รองลงมา ประชาชนเห็นว่าทางเทศบาลตำบลปายได้กำหนดนโยบายในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวไว้แล้วอย่างชัดเจน รวมทั้งมีการกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวโดยเน้นการให้ความรู้และความเข้าใจในธรรมชาติแก่ประชาชนและนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมเยียนนักท่องเที่ยวอย่างมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.52 และ 3.51 ตามลำดับ)

นอกจากนี้ ประชาชนมีความคิดเห็นว่าเทศบาลตำบลปายยังมีการส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้และร่วมมือกันเพื่อจัดตั้งกลุ่มหรือชมรมเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแบบยั่งยืน และมีการจัดอบรมให้เด็กและเยาวชนมีความสนใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยที่ประชาชนสามารถทราบถึงแผนงานหรือโครงการด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของเทศบาลตำบลปายในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.28, 3.11 และ 3.05 ตามลำดับ)

4.3.2 การเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ตารางที่ 4.12 ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (n = 320)

ข้อ	การเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	ระดับความคิดเห็น /ร้อยละ					ค่าเฉลี่ย (S.D.)
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ทราบ	
1	เทศบาลตำบลปายได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเสนอความต้องการด้านการท่องเที่ยวในเชิงอนุรักษ์	15.0	31.3	31.9	16.3	5.6	3.34 (1.09)
2	เทศบาลตำบลปายให้ประชาชนเข้ามา มีส่วนร่วมในการกำหนดกฎระเบียบเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	9.4	28.1	38.8	18.1	5.6	3.18 (1.02)
3	เมื่อมีปัญหาในแหล่งท่องเที่ยว ทางเทศบาลตำบลปายได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเสนอแนวทางแก้ไขปัญหา	11.9	30.0	35.6	18.1	4.4	3.27 (1.03)
4	การให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามนโยบายหรือกฎระเบียบเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของประชาชน	16.3	37.5	34.4	9.4	2.5	3.56 (0.96)
5	การได้ติดตามถึงการใช้งบประมาณของเทศบาลตำบลปายในด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของประชาชน	9.4	22.5	35.0	21.9	11.3	2.97 (1.13)

ค่าเฉลี่ยรวม = 3.26 S.D. = 0.82

จากตารางที่ 4.12 ผลการศึกษาโดยภาพรวม พบว่า ประชาชนเห็นว่าเทศบาลตำบลปาย ได้เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยรวม = 3.26) โดยที่ประชาชนให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามนโยบายหรือกฎระเบียบเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ค่าเฉลี่ย = 3.56) และประชาชนก็มีความเห็นว่าเทศบาลตำบลปายเปิดโอกาสให้ประชาชนเสนอความต้องการด้านการท่องเที่ยวในเชิงอนุรักษ์ได้ (ค่าเฉลี่ย = 3.34) และเปิดโอกาสให้ประชาชนเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ของตน (ค่าเฉลี่ย = 3.27) นอกจากนี้ ทางเทศบาลตำบลปายยังมีการจัดการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดกฎระเบียบเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ดังกล่าว โดยมีการติดตามการใช้งบประมาณของเทศบาลตำบลปายในด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้าง (ค่าเฉลี่ย = 3.18 และ 2.97 ตามลำดับ)

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright© by Chiang Mai University

All rights reserved

4.3.3 การสร้างรายได้และการกระจายรายได้

ตารางที่ 4.13 ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการสร้างรายได้และการกระจายรายได้ให้แก่
ชุมชน (n = 320)

ข้อ	การสร้างและการกระจาย รายได้	ระดับความคิดเห็น /ร้อยละ					ค่าเฉลี่ย (S.D.)
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ทราบ	
1	การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลปายช่วยสร้าง อาชีพแก่ประชาชน	18.1	34.4	36.9	8.1	2.5	3.57 (0.96)
2	ประชาชนได้รับรายได้จากการ ท่องเที่ยวในเชิงอนุรักษ์	12.5	33.1	38.8	14.4	1.3	3.41 (0.97)
3	การท่องเที่ยวทำให้ชุมชนมีความ เจริญมากขึ้น	23.8	43.1	30.0	1.9	1.3	3.86 (0.84)
4	การท่องเที่ยวทำให้ชุมชนมีสิ่งอำนวยความสะดวก ความสะดวกมากขึ้น	21.3	47.5	28.8	1.9	0.6	3.87 (0.78)
5	การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชน ช่วยกระจายรายได้ให้ประชาชนใน พื้นที่ได้ทั่วถึง	9.4	29.4	38.8	21.3	1.3	3.24 (0.35)
6	เทศบาลตำบลปายได้จัดสรรหรือนำ รายได้ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวไป พัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน	6.3	33.1	40.0	15.0	5.6	3.17 (0.96)
7	เทศบาลตำบลปายได้ส่งเสริมและ จัดตั้งแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ครอบคลุมทุกพื้นที่ของเทศบาล	6.9	33.8	41.3	15.0	3.1	3.26 (0.90)

ค่าเฉลี่ยรวม = 3.49 S.D. = 0.71

จากตารางที่ 4.13 ผลการศึกษาโดยภาพรวม พบว่า ประชาชนเห็นว่าเทศบาลตำบลปาย มีการสร้างรายได้และการกระจายรายได้ให้แก่ชุมชนในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยรวม = 3.49) โดยที่ประชาชนเห็นว่าการท่องเที่ยวทำให้ชุมชนมีสิ่งอำนวยความสะดวกและมีความเจริญมากยิ่งขึ้น (ค่าเฉลี่ย = 3.87 และ 3.86) นอกจากนี้ ประชาชนยังเห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลปาย จะช่วยสร้างอาชีพแก่ประชาชนอย่างมาก โดยเฉพาะการที่ประชาชนมีรายได้จากการท่องเที่ยวในเชิงอนุรักษ์ของชุมชน (ค่าเฉลี่ย = 3.57 และ 3.41)

แม้ว่าเทศบาลตำบลปายไม่ได้ส่งเสริมและจัดตั้งแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ครอบคลุมทุกพื้นที่ของเทศบาลก็ตาม แต่การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลปาย ก็ช่วยกระจายรายได้ให้ประชาชนในพื้นที่ได้ทั่วถึง (ค่าเฉลี่ย = 3.26 และ 3.24) อย่างไรก็ตามในส่วนของการจัดสรรผลประโยชน์หรือนำรายได้ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวไปพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ทางเทศบาลตำบลปายมีการจัดการในส่วนนี้บ้าง แต่ก็ยังไม่ได้กระจายการพัฒนาไปยังประชาชนอย่างทั่วถึง ผลการศึกษาที่ได้จึงปรากฏค่าเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.17)

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright© by Chiang Mai University

All rights reserved

4.3.4 การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

ตารางที่ 4.14 ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (n = 320)

ข้อ	การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	ระดับความคิดเห็น / ร้อยละ					ค่าเฉลี่ย (S.D.)
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ทราบ	
1	เทศบาลตำบลป่าไผ่ได้กำหนดนโยบายด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไว้ในแผนพัฒนาตำบล	10.0	45.0	31.3	8.8	5.0	3.46 (0.96)
2	เทศบาลตำบลป่าไผ่ได้วางแผนหรือมีการลงทุนเกี่ยวกับอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่อเนื่องจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	7.5	14.1	33.1	12.5	3.8	3.38 (0.93)
3	เทศบาลตำบลป่าไผ่ได้กำหนดเขตพื้นที่อนุรักษ์ไว้เป็นพื้นที่เฉพาะเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	7.5	33.8	38.1	11.3	9.4	3.19 (1.05)
4	เทศบาลตำบลป่าไผ่ได้เน้นการพัฒนาด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรมากกว่าการสร้างสาธารณูปโภคด้านการท่องเที่ยว เช่น ถนน หรือสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว	11.3	31.9	41.3	15.0	0.6	3.38 (0.89)
5	เทศบาลตำบลป่าไผ่ได้ฟื้นฟูแหล่งธรรมชาติที่เสื่อมโทรม และพัฒนาให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	13.8	31.3	40.0	14.4	0.6	3.43 (0.92)

ค่าเฉลี่ยรวม = 3.37 S.D. = 0.80

จากตารางที่ 4.14 ผลการศึกษาโดยภาพรวม พบว่า ประชาชนเห็นว่าเทศบาลตำบลปาย มีการสร้างรายได้และกระจายรายได้ให้แก่ชุมชนในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยรวม = 3.49) โดยที่เทศบาลตำบลปายได้กำหนดนโยบายด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไว้ในแผนพัฒนาตำบล และได้ฟื้นฟูแหล่งธรรมชาติที่เสื่อมโทรม และพัฒนาให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ค่าเฉลี่ย = 3.46 และ 3.43) และสืบเนื่องจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทางเทศบาลตำบลปายได้มีการวางแผนและลงทุนเกี่ยวกับอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และได้เน้นการพัฒนาด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรมากกว่าการสร้างสาธารณูปโภคด้านการท่องเที่ยว เช่น ถนน หรือสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ แก่นักท่องเที่ยว (ค่าเฉลี่ย = 3.38 เท่ากัน) โดยทางเทศบาลฯ ยังได้กำหนดเขตพื้นที่บางส่วนไว้เป็นพื้นที่เฉพาะสำหรับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อีกด้วย (ค่าเฉลี่ย = 3.19)

4.3.5 การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ตารางที่ 4.15 ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น (n = 320)

ข้อ	การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและ ภูมิปัญญาท้องถิ่น	ระดับความคิดเห็น /ร้อยละ					ค่าเฉลี่ย (S.D.)
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ทราบ	
1	การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลปาย เน้นความ ดั้งเดิม และความเป็นเอกลักษณ์ของ ท้องถิ่น	19.4	40.0	29.4	10.6	0.6	3.67 (0.93)
2	การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลปายมีการนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรม พื้นบ้านมาเป็นจุดขาย	25.0	40.0	26.3	6.9	1.9	3.79 (0.96)
3	การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทำให้เกิด การฟื้นฟูและช่วยบำรุงรักษา ภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรม พื้นบ้านในท้องถิ่นของท่าน	20.0	43.1	32.5	4.4	-	3.79 (0.81)
4	ชุมชนในเขตเทศบาลตำบลปาย มีการรวมกลุ่มกันเพื่อแลกเปลี่ยน ความรู้หรือถ่ายทอดภูมิปัญญา ท้องถิ่นระหว่างกัน	8.8	28.8	43.1	16.9	2.5	3.24 (0.93)
5	ผู้ประกอบการท่องเที่ยวทำประโยชน์ ให้แก่ชุมชนในเขตเทศบาลตำบล ปาย	8.1	23.8	40.6	26.9	0.6	3.12 (0.92)

ค่าเฉลี่ยรวม = 3.52 S.D. = 0.73

จากตารางที่ 4.15 ผลการศึกษาโดยภาพรวม พบว่า ประชาชนเห็นว่าเทศบาลตำบลปาย มีการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยรวม = 3.52) กล่าวคือ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลปายมีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมพื้นบ้านมาเป็นจุดขาย เช่น ศิลปวัฒนธรรม สมุนไพร สปา นวดแผนโบราณ เป็นต้น (ค่าเฉลี่ย = 3.79) โดยในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ดังกล่าว ประชาชนเห็นว่ายังทำให้เกิดการฟื้นฟูและช่วยบำรุงรักษาภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านในท้องถิ่นของชุมชนเป็นอย่างดี (ค่าเฉลี่ย = 3.78) และประชาชนยังเห็นว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลปายได้เน้นความดั้งเดิม และความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นอย่างมาก

นอกจากนี้ ผลการศึกษายังพบว่า ชุมชนในเขตเทศบาลตำบลปายมีการรวมกลุ่มกัน เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้หรือถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นระหว่างกันบ้าง (ค่าเฉลี่ย = 3.24) และใน ส่วนของผู้ประกอบการด้านธุรกิจการท่องเที่ยว ประชาชนเห็นว่ากลุ่มคนดังกล่าวได้ทำประโยชน์ให้ แก่ชุมชนในเขตเทศบาลตำบลปายปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.12)

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright© by Chiang Mai University

All rights reserved

ตารางที่ 4.16 ผลสรุปการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของเทศบาลตำบลปาย

การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ของเทศบาลตำบลปาย	ค่าเฉลี่ย / S.D.	ระดับ การแปลผล
1. การเพิ่มศักยภาพชุมชนในการจัดการ ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	ค่าเฉลี่ย = 3.35 S.D. = 0.78	ปานกลาง
2. การเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมใน การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	ค่าเฉลี่ย = 3.26 S.D. = 0.82	ปานกลาง
3. การสร้างรายได้และกระจายรายได้	ค่าเฉลี่ย = 3.49 S.D. = 0.71	มาก
1. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	ค่าเฉลี่ย = 3.37 S.D. = 0.80	ปานกลาง
5. การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและ ภูมิปัญญาท้องถิ่น	ค่าเฉลี่ย = 3.52 S.D. = 0.73	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม 5 ด้าน = 3.40 S.D. = 0.67		ปานกลาง

จากตารางที่ 4.16 ผลการศึกษาโดยภาพรวม พบว่า เทศบาลตำบลปายมีการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชน ระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยรวม = 3.40 ซึ่งมีค่าค่อนข้างไปทางระดับมาก) แม้ว่าทางเทศบาลตำบลปายจะมีการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และมีการสร้างรายได้และกระจายรายได้แก่ชุมชนในระดับมาก แต่ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การเพิ่มศักยภาพของชุมชน และการเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เทศบาลตำบลปาย ยังมีการส่งเสริมและให้การสนับสนุนชุมชนในระดับปานกลาง ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า ทางเทศบาลตำบลปายมีการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนระดับปานกลาง

All rights reserved

4.4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลปาย อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ข้อเสนอแนะของประชาชนต่อเทศบาลตำบลปาย ที่เป็นแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ในเขตเทศบาลตำบลปาย สามารถอธิบายได้ดังนี้ คือ

1. ทางเทศบาลตำบลปายควรจัดทำแผนยุทธศาสตร์ การพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ไว้โดยเฉพาะโดยรวมส่วนการพัฒนาที่เกี่ยวข้องไว้ด้วยกัน ได้แก่ การพัฒนาด้านการท่องเที่ยว

2. เทศบาลไม่ควรมุ่งเน้นแต่การสร้างสาธารณูปโภค สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวแต่อย่างเดียว แต่มุ่งเน้นการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวของท้องถิ่นในทุก ๆ ด้าน เช่น การฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น การอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวรวมถึงการมุ่งเน้นการท่องเที่ยวที่ให้ความบันเทิงด้านจิตใจแก่นักท่องเที่ยวมากกว่าความบันเทิงทางด้านวัตถุ

3. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เสนอให้มีการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืนในชุมชนเขตเทศบาลตำบลปาย กล่าวคือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการประชาสัมพันธ์สนับสนุนการท่องเที่ยวให้ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศทราบถึงรูปแบบวิถีชีวิต วัฒนธรรมของชุมชน ขณะเดียวกัน ชุมชนเองก็ต้องให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์ภูมิทัศน์ ทรัพยากรธรรมชาติต่างๆ การกระจายความรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงการจัดการและการเข้าถึงผลประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นี้อย่างทั่วถึง

4. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ยังต้องการให้หน่วยงานราชการ และหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นใช้อำนาจที่มีในการควบคุมดูแลการประกอบกิจการของผู้ประกอบการในพื้นที่ไม่ให้เป็นไปในทางที่ทำลายวัฒนธรรมที่ดีงามของท้องถิ่น หน่วยงานทั้งราชการและเอกชนควรมีการศึกษาและอภิปรายร่วมกันกับประชาชนในท้องถิ่นเพื่อให้เกิดข้อตกลงร่วม การออกกฎระเบียบ และการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่เกิดประโยชน์อย่างยั่งยืนต่อทุกฝ่าย

5. ควรประสานงานกับชุมชนอื่นในอำเภอปาย ในการกำหนดเป้าหมายและวิสัยทัศน์ เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทั่วในเขตพื้นที่อำเภอปาย และผลประโยชน์ที่ประชาชนในอำเภอปาย จะได้รับคืออำเภอปายจะเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ไม่เสื่อมโทรมและเป็นที่ยอมรับนักท่องเที่ยวต่อไป

4.5 รูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลปาย

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นประชาชนในเขตเทศบาลตำบลปาย อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ได้เสนอรูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลปาย ซึ่งรูปแบบดังกล่าวเป็นการเสนอแนะนอกเหนือจากแนวทางการพัฒนาเทศบาลที่ทางเทศบาลตำบลปายที่ได้จัดทำไว้ใน “แผนพัฒนาเทศบาลสามปี (พ.ศ. 2550 - 2552) เทศบาลตำบลปาย อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน” โดยในยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวที่มีเป้าหมายที่จะดำเนินการปรับปรุงภูมิทัศน์แหล่งท่องเที่ยว การสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนและนักท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมและประชาสัมพันธ์ส่งเสริมการท่องเที่ยว การประสานความร่วมมือกับประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการติดตั้งป้ายบอกทางสถานที่ท่องเที่ยว หรือในยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาระบบการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีเป้าหมายเพื่อนำศิลปวัฒนธรรม การแสดงของท้องถิ่นของไทยมานำเสนอ เพื่อสร้างรายได้แทนการจัดปาร์ตี้ แบบ Dark moon และ Full moon ของชาวต่างชาติ

แม้ว่าประชาชนส่วนใหญ่จะเห็นด้วยกับแผนพัฒนาเทศบาลตำบลปายในยุทธศาสตร์ที่กล่าวมา แต่ประชาชนยังได้ตั้งข้อสังเกตว่า แผนพัฒนาเทศบาลตำบลปาย มุ่งเน้นการพัฒนาในส่วนที่เป็นโครงสร้างสาธารณูปโภค สิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว โดยมีได้มุ่งเน้นจัดการที่ยั่งยืนในด้านการทรัพยากรธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น นอกจากนี้ ยุทธศาสตร์ในการพัฒนายังมิได้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบองค์รวม กล่าวคือ การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวยังทำแบบแยกส่วนกับการพัฒนาด้านทรัพยากรธรรมชาติและ การพัฒนาเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบเศรษฐกิจชุมชน ทำให้การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ยากที่จะทำให้เป็น การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่แท้จริงเกิดขึ้นในชุมชน เพราะการพัฒนาแบบแยกส่วนอาจทำให้มีการพัฒนาไปคนละทิศทาง และไม่ได้เป็นความต้องการที่แท้จริงของประชาชน สืบเนื่องจากการพัฒนาของเทศบาลที่ผ่านมามุ่งเน้นในเชิงปริมาณมากกว่าที่จะเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน เช่น การเน้นที่การเพิ่มขึ้นของปริมาณนักท่องเที่ยว หรือการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งอาจเป็นการทำลายทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม หรือการเน้นการสร้างความบันเทิงแก่นักท่องเที่ยวอาจเป็นการทำลายวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นอันดีงามของชุมชน

จากที่กล่าวมาประชาชนจึงได้เสนอรูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเทศบาลตำบลปาย คือ รูปแบบที่ให้ประชาชนในชุมชนโดยผ่านองค์กรชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งต่างจากที่ผ่านมาที่ทางเทศบาลดำเนินการวางแผนพัฒนา แนวทางแก้ปัญหา ซึ่งในขั้นตอนนี้ ประชาชนไม่มีส่วนร่วมหรือมีส่วนร่วมน้อยมาก หลังจากนั้นในขั้นตอนการดำเนินการจึงถูกชักชวนให้เข้ามามีส่วนร่วมและปฏิบัติตามแนวทางที่วางไว้ ซึ่งวิธีดังกล่าวทำให้การพัฒนาไม่ตรงกับความต้องการของประชาชน อย่างไรก็ตามประชาชนก็ได้ต้องการที่จะวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้วยตนเอง เนื่องจากศักยภาพมีไม่เพียงพอ และการร่วมมือกับเทศบาลที่รับผิดชอบในพื้นที่ของตน ก็ย่อมจะมีโอกาสทำให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมได้มากกว่า เพราะเทศบาลมีบุคลากรและงบประมาณที่พร้อม ดังนั้น การที่ประชาชนต้องการมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพื่อเป็นการแก้ปัญหาและพัฒนาที่ตรงกับความต้องการของตน รวมถึงการรักษาผลประโยชน์ตนเองและส่วนรวมให้มากที่สุด และเป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

4.6 การทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานในการศึกษาครั้งนี้ คือ “ชุมชนยังมีบทบาทในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กับเทศบาลตำบลปายน้อย” ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของเทศบาลตำบลปาย ยังเป็นการพัฒนาแบบแยกส่วนกันระหว่างพัฒนาด้านการท่องเที่ยวกับด้านทรัพยากรสิ่งแวดล้อม และด้านการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนามิได้กำหนดถึงพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยเฉพาะ ดังนั้น ประชาชนจึงเสนอความเห็นว่าการจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสมคือ การทำงานร่วมกันระหว่างเทศบาลตำบลปายกับประชาชนหรือองค์กรในชุมชนที่ช่วยกันเสนอแนวคิด ปัญหา และแนวทางการพัฒนา เพื่อให้เกิดการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างแท้จริง ตรงกับความต้องการของประชาชนและเพื่อเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐานดังกล่าว

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุป

การศึกษาการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลปาย อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นการศึกษาถึงการบริหารงานของเทศบาลตำบลปายในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นสิ่งสำคัญ และได้ทำการวิเคราะห์หารูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ดังกล่าว โดยศึกษาข้อมูลจากประชาชนในเขตเทศบาลตำบลปาย สภาพพื้นที่และข้อมูลพื้นฐานของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลปาย ดังที่ได้นำเสนอมาแล้วในบทที่ 4 ซึ่งผลการศึกษาสามารถสรุปได้ว่า

เทศบาลตำบลปายมีการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชน ระดับปานกลาง แม้ว่าทางเทศบาลตำบลปายจะมีการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และมีการสร้างรายได้และกระจายรายได้แก่ชุมชนในระดับมาก แต่ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การเพิ่มศักยภาพของชุมชน และการเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เทศบาลตำบลปาย ยังมีการส่งเสริมและให้การสนับสนุนชุมชนในระดับปานกลาง

การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของเทศบาลตำบลปาย ยังเป็นการพัฒนาแบบแยกส่วนกันระหว่างการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวกับด้านทรัพยากรสิ่งแวดล้อม และด้านการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนามิได้กำหนดถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยเฉพาะ ดังนั้น ประชาชนจึงเสนอความเห็นว่ารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสมคือ การทำงานร่วมกันระหว่างเทศบาลตำบลปายกับประชาชนหรือองค์กรในชุมชนที่ช่วยกันเสนอแนวคิด ปัญหา และแนวทางการพัฒนา เพื่อให้เกิดการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างแท้จริง ตรงกับความต้องการของประชาชนและเพื่อเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

5.2 อภิปรายผล

ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนเห็นว่าเทศบาลตำบลปายมีการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.40) เมื่อทำการวิเคราะห์จำแนกที่ละเอียดขึ้น จะเห็นว่าเทศบาลตำบลปายมีการจัดการชุมชนในด้านการเพิ่มศักยภาพของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระดับปานกลาง กล่าวคือ ทางเทศบาลยังไม่ได้มีการจัดทำนโยบายสำหรับพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ไว้อย่างชัดเจน ไม่สามารถปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม และประชาชนก็ไม่ได้

ทราบถึงแผนงานหรือโครงการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยเฉพาะวัตถุประสงค์ เป้าหมาย หรือ รายละเอียดของโครงการที่เทศบาลจัดทำขึ้น นอกจากนี้ ทางเทศบาลยังมีการส่งเสริมการรวมกลุ่มของประชาชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแบบยั่งยืนดังที่กล่าวมาแล้วในข้างต้น จึงทำให้ประชาชนไม่สามารถเข้าถึงหรือเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เทศบาลจัดขึ้น ทั้งนี้ อาจมีเหตุผลมาจากการไม่ทราบแผนงานของเทศบาล การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลปายจึงไม่สามารถทำได้อย่างแท้จริง เพราะเมื่อเทียบกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อื่น ๆ การจะเกิดขึ้นจะต้องมีการจัดการที่เหมาะสม โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยร่วมกันหาแนวทางในการพัฒนา และปฏิบัติตามนโยบายของหน่วยงานที่รับผิดชอบควบคู่กันไป เช่น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในหมู่บ้านวัลลาย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยการศึกษาของจิราวรรณ กาวิละ (2542) ที่นำเสนอทางเลือกของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในรูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบต่าง ๆ โดยคำนึงถึงความต้องการของชุมชนเจ้าของพื้นที่ ความยั่งยืนของสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชนและประโยชน์ที่ชุมชนพึงได้รับจากกิจกรรมการท่องเที่ยวนั้น ๆ ซึ่งมีความสอดคล้องกับนโยบายส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของภาคีสถาบันการณณ์และแนวโน้มการท่องเที่ยวในปัจจุบัน กิจกรรมที่เสนอเป็นทางเลือกของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของหมู่บ้านวัลลาย ได้แก่ การจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบ้านวัลลาย การจัดตั้งศูนย์ศิลปหัตถกรรมบ้านวัลลาย การจัดงานเทศกาลเครื่องเงินบ้านวัลลาย การจัดการท่องเที่ยวแบบถีบจักรยานท่องเที่ยวชมธรรมชาติบ้านวัลลาย และการจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์บ้านวัลลาย เป็นต้น

การมีส่วนร่วมของชุมชนถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่ง ที่จะก่อให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แต่การทำงานของเทศบาลตำบลปาย ประชาชนมีความเห็นว่า เทศบาลเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในระดับปานกลางเท่านั้น ทั้งในด้านการเสนอความต้องการ การกำหนดกฎระเบียบ การหาแนวทางแก้ไขปัญหา และการติดตามตรวจสอบการใช้งบประมาณ ซึ่งประชาชนเป็นเพียงผู้ปฏิบัติตามเท่านั้น การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนจึงไม่สัมฤทธิ์ผล เนื่องจากการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนเป็นสาระสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยทางศูนย์วิจัยป่าไม้ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2538) ได้ศึกษาเรื่องโครงการศึกษาการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศในกรณีภาคใต้ ซึ่งได้นำแนวความคิดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ประสานประโยชน์ระหว่างเศรษฐกิจและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกัน แล้วนำมาประยุกต์ใช้เป็นหลักการพื้นฐานในการวางแผนการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการท่องเที่ยวด้วย ผลการศึกษาดังกล่าวพบว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ต้องระมัดระวังไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือทำลายคุณค่าของระบบนิเวศ ขณะเดียวกันก็ช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจต่อประชาชนในท้องถิ่นด้วย การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงมีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว และการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น และในงานของสาคริน บุญพิทักษ์ (2546) ได้ศึกษากิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืนกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของบ้านแม่กำปอง ตำบลห้วยแก้ว กิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่าชาวบ้านมีส่วนร่วมในกิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืนทุกขั้นตอน ซึ่งมีทั้งรูปแบบการมีส่วนร่วมทางตรงและทางอ้อม นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืนและผลการเปลี่ยนแปลงชุมชนด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ส่งผลต่อกระบวนการเรียนรู้ทางการเมืองโดยทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม เทศบาลยังต้องมีการปรับปรุงการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในส่วนที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น เพราะสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ถือเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวที่เป็นปัจจัยหลักในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่เน้นถึงความสวยงามของธรรมชาติและเน้นความบันเทิงทางด้านจิตใจในศิลปวัฒนธรรมอันดีงาม เพราะการเน้นพัฒนาทางด้านวัตถุและสิ่งอำนวยความสะดวก โดยหลงลืมละเลยการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และศิลปวัฒนธรรม จะทำให้แหล่งท่องเที่ยวในเขตเทศบาลตำบลปายเสื่อมโทรมและหมดเสน่ห์ในที่สุด ดังเช่นในงานของสุสิทธิ์ ชูชาติ (2538) ที่เสนอพื้นที่ตัวอย่างในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบยั่งยืน คือ พื้นที่เขตลุ่มแม่น้ำวาว ที่พบว่าชุมชนในท้องถิ่นมีความเหนียวแน่นในการอนุรักษ์ป่าระบบนิเวศที่มีการดำรงชีพตามวัฒนธรรมเดิม คนอยู่ร่วมกับป่าได้ โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนหรือ ดังเช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บ้านน้ำคะ ตำบลผาช้างน้อย อำเภอปาย จังหวัดพะเยา ที่มีการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ แบบยั่งยืน (ดารุณี บุญธรรม, 2543)

การศึกษาในครั้งนี้ประชาชนได้เสนอรูปแบบ ที่เหมาะสมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ คือ การที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วม ร่วมมือกับทางเทศบาลตำบลปาย ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ดังเช่นงานของ มิศรา สามารถ (2543) ที่ได้เสนอรูปแบบองค์กรที่ควรเข้ามาบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่นมี 2 รูปแบบ คือ ให้ชุมชนท้องถิ่นเป็นผู้บริหารจัดการ และให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกับผู้แทนกลุ่มในชุมชนเป็นผู้บริหารจัดการ

ข้อสรุปของการศึกษา คือ ทางเทศบาลตำบลปายยังต้องปรับปรุงการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในทุก ๆ ด้านโดยเฉพาะด้านการเพิ่มศักยภาพชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชน และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้มากขึ้น ทั้งนี้เพราะปัจจัยด้านต่าง ๆ ที่กล่าวมา ล้วนเป็นสาระสำคัญในการที่จะพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่แท้จริงและยั่งยืนต่อไป

5.3 ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาหาแนวทางให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในเชิงอนุรักษ์ ไม่ว่าจะเป็นในพื้นที่ตำบลปาย หรือพื้นที่อื่น ๆ ก็ตาม ภาครัฐควรเข้ามาดูแลให้การสนับสนุนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง
2. ควรมีการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบหรือเกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความเข้าใจและความร่วมมือกันในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นเป้าหมายในการจัดการท่องเที่ยวในเชิงอนุรักษ์
3. ควรมีการสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนและเจ้าหน้าที่รัฐหรือบุคลากรในท้องถิ่นอื่นใด มีความห่วงใยในทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวที่ตนมีอยู่ เพื่อให้เกิดความรู้สึกร่วมในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติต่อไป

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright© by Chiang Mai University

All rights reserved

บรรณานุกรม

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2538. **นโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism) ปี พ.ศ. 2538 - 2539.** กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- โครงการศึกษาวิจัยการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่และสถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย. 2541. "แนวทางบริหารและจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลและสภาตำบล". รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- จิราวรรณ กาวิละ. 2542. "ทางเลือกของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษา หมู่บ้านวัวลาย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่". การค้นคว้าแบบอิสระ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ฐลสิทธิ์ ชูชาติ. 2544. "รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตลุ่มแม่น้ำวาง". รายงานการวิจัย. เชียงใหม่: โครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำนักงานสนับสนุนกองทุนการวิจัย.
- ดารุณี บุญธรรม. 2543. "ศักยภาพของชุมชนม้งในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษา บ้านน้ำคะ ตำบลผาช้างน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา". การค้นคว้าแบบอิสระ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ดุษย์ ชุมสาย และณิปปัน พรหมโยธี. 2527. **ปฐมบทแห่งชีวิตการท่องเที่ยว.** กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ธวัชชัย รัตนซ้อน. 2542. "การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนบนพื้นที่สูง". วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นำชัย ทนุผล. 2539. "การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์". ใน **วารสารส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร.** 7(3).
- บัวเรศ ประไซโย และคณะ. "โครงการศึกษาป่าชุมชนประจำปี 2538 เรื่อง การจัดการป่าชุมชนโดยองค์กรในท้องถิ่น: กรณีศึกษาป่าชุมชนบ้านโสกนาค ตำบลวังม่วง อำเภอเปือยน้อย จังหวัดขอนแก่น". รายงานการศึกษาสำนักส่งเสริมการปลูกป่า กรมป่าไม้. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรมการศาสนา, 2538.

- ปิยพร ทาวีกุล. "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษา บ้านไหลหิน ตำบลไหลหิน อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง". วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ไพรัตน์ เตชะรินทร์. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภากาพิมพ์, 2527.
- ภราเดช พยัฆวิเชียร. 2539. "สนทนาประสาท่องเที่ยว: การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์". ใน อนุสารเพื่อการท่องเที่ยวและอนุรักษ์ธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม. 37(4): 23.
- มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 2538. การจัดทำแผนการจัดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติบริเวณ ถ้ำลอด จังหวัดแม่ฮ่องสอน. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มิศรา สามารถ. 2543. "การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการด้านท่องเที่ยวเชิงนิเวศ". รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: แอล. ที. เพรส จำกัด.
- วรรณพร วณิชชานุกร. 2540. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์: Ecotourism. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. 2535. การบริหารและจัดการทรัพยากรธรรมชาติ: บทบาทขององค์กรในท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: ไอเอสพรีนติ้งเฮาส์.
- ศุนย์วิจัยป่าไม้ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2538. "โครงการศึกษาการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ กรณีศึกษาภาคใต้". รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. 2540. ร่างนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเสนอการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย.
- สาคริน บุญพิทักษ์. 2546. "กิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืนกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของบ้านแม่กำปอง ตำบลห้วยแก้ว กิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่". วิทยานิพนธ์ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สินธุ์ สโรบล, อุดร วงษ์ทับทิม และสุภาวณี ทองพรวาณิชย์. 2545. การท่องเที่ยวโดยชุมชน: แนวคิดและประสบการณ์. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

อรรณพ บุญจันทร์. “แนวทางการพัฒนาบ้านพักแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน : กรณีศึกษา อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่”. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2544.

อุดร วงษ์ทับทิม. 2545. “โครงการชุมชนกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมตำบลแม่ฮี้ อำเภอป่าาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน”. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

Coltman, Michel M. 1989. Tourism Marketing. New York: Van Nostrand Reinhold.

Stavenhagen, R. 1970. “Marginality, Participation Agrarian Structure in Latin America”. in Bulletin of the International Institute of Labour Studies.

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved



ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright© by Chiang Mai University

All rights reserved

ภาคผนวก ก

ข้อมูลทั่วไปของเทศบาลตำบลปาย

เทศบาลตำบลปายตั้งอยู่ในเขตตำบลเวียงใต้ ประกอบด้วย 5 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 ชุมชนบ้านเมืองพร้าว หมู่ที่ 2 ชุมชนบ้านเจ้าหม้อ หมู่ที่ 3 ชุมชนบ้านป่าขาม หมู่ที่ 4 ชุมชนบ้านเมืองแพร่ และหมู่ที่ 6 ชุมชนบ้านห้วยปูลู มีจำนวนประชากร รวม 2,299 คน เป็นชาย จำนวน 1,133 คน และหญิง จำนวน 1,166 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 31 พฤษภาคม 2549) ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ รองลงมาคือ ศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลาม

ในเขตเทศบาลตำบลปาย มีพื้นที่อยู่ในความดูแล 2.4 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

- ทิศเหนือ จรดเขตองค์การบริหารส่วนตำบลแม่มาเต็ง อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน
- ทิศใต้ จรดเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเวียงใต้ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน
- ทิศตะวันออก จรดเขตองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ฮี้ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน
- ทิศตะวันตก จรดเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเวียงใต้ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศของเทศบาลตำบลปาย พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบเนินเขา แหล่งน้ำที่สำคัญ คือ แม่น้ำปาย ซึ่งเป็นแหล่งน้ำเพื่อใช้ในการอุปโภคที่สำคัญของเทศบาล และมีลำห้วยม่วงกอน ซึ่งมีต้นน้ำมาจากแหล่งน้ำธรรมชาติ โดยในช่วงฤดูแล้งน้ำจะแห้งขอด

ลักษณะภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศ มี 3 ฤดู

- ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ – พฤษภาคม อุณหภูมิเฉลี่ย 30 องศาเซลเซียส
- ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายน – กันยายน อุณหภูมิเฉลี่ย 25 องศาเซลเซียส
- ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือนตุลาคม – มกราคม อุณหภูมิเฉลี่ย 6 องศาเซลเซียส

การคมนาคมขนส่ง

เทศบาลตำบลปาย มีระบบโครงสร้างถนนที่เชื่อมติดต่อกันระหว่างชุมชน/หมู่บ้านต่าง ๆ ภายในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบค่อนข้างสะดวกและทั่วถึง เส้นทางคมนาคมที่สำคัญ ได้แก่ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1095 ซึ่งเทศบาลฯ ได้รับมอบให้อยู่ในความดูแลจากกรมทางหลวง เมื่อปี พ.ศ.2547 (เฉพาะในเขตพื้นที่เทศบาล) การคมนาคม สามารถเดินทางไปยังจังหวัดเชียงใหม่ ระยะทาง 137 กิโลเมตร และไปจังหวัดแม่ฮ่องสอนระยะทาง 111 กิโลเมตร มีรถโดยสารซึ่งได้รับการสัมปทานจากบริษัท เปร่ม ประชาชนส่ง จำกัด จำนวน 5 เที่ยวต่อวัน มีรถร่วมบริการที่สามารถเรียกใช้บริการตลอดเวลา มีสนามบิน ซึ่งสามารถนำเครื่องบินเล็กส่วนตัวหรือเช่าเหมาลำลงจอดได้

การไฟฟ้า การประปา การสื่อสารและโทรคมนาคม

เทศบาลตำบลปาย มีจำนวนครัวเรือนที่ใช้ไฟฟ้ามากกว่าร้อยละ 99.0 มีการดำเนินกิจการประปาเชิงพาณิชย์มานานกว่า 20 ปี ปัจจุบันมีราษฎรผู้ใช้น้ำประมาณ 731 ครัวเรือน สามารถผลิตน้ำประปาได้ 3,000 ลบ.ม./วัน ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข จำนวน 1 แห่ง (อยู่ในเขต อบต.เวียงใต้) มีการให้บริการติดต่อสื่อสารทางโทรศัพท์เคลื่อนที่หลากหลายระบบ

การใช้ที่ดิน

ลักษณะการตั้งถิ่นฐานของประชาชนในเขตเทศบาลจะมีลักษณะแนวยาวไปตามถนนสายหลักของชุมชน ปัจจุบันจะมีการเติบโตเฉพาะจุด (ชุมชนบ้านป่าขาม) ส่งผลให้เกิดปัญหาด้านบริการสาธารณะ การพัฒนาการขยายตัวของบางช่วงไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร การรुकกล้าที่สาธารณะตลอดสองข้างทาง การวางจำหน่ายอาหารหรือสินค้าบนทางเท้า การก่อสร้างอาคารรุกกล้า การขยายตัวอย่างรวดเร็วของชุมชน โดยขาดการวางแผนหรือการวางผังเมืองและขาดความร่วมมือในการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด

การเกษตรกรรม

เทศบาลตำบลปายมีพื้นที่การเกษตรทั้งสิ้นประมาณ 233 ไร่ จำนวนครัวเรือนในภาคเกษตรประมาณ 185 ครัวเรือน ผลผลิตทางการเกษตรส่วนใหญ่เป็นข้าว รองลงมาคือ กระจ่าง และถั่วเหลือง มีรายได้เฉลี่ยครัวเรือนละ 25,000 บาท/ปี

การอุตสาหกรรม

เทศบาลตำบลปายมีการทำอุตสาหกรรมในครัวเรือน เช่น กลุ่มทำน้ำพริกคั่วทราย ทำถั่วเน่าแผ่น (ถั่วเหลือง) กลุ่มทำน้ำพริกลาบ กลุ่มเทียนประดิษฐ์ กลุ่มผลิตดอกไม้จันทร์ ฯลฯ

การพาณิชย์กรรม / การบริการ

- | | |
|---|---------------|
| -มีสถานบริการน้ำมันเชื้อเพลิง | จำนวน 1 แห่ง |
| -มีธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) สาขาปาย | จำนวน 1 แห่ง |
| -มีห้องพักแบบเกสเฮ้าส์ | จำนวน 37 แห่ง |
| -มีร้านค้า ร้านอาหาร | จำนวน 35 แห่ง |
| -มีธนาคารพาณิชย์ (ธนาคารกรุงเทพฯ และธนาคารกรุงศรีอยุธยา) จำนวน 2 แห่ง | |
| -มีตู้ ATM ธนาคารไทยพาณิชย์ และนครหลวงไทย | จำนวน 2 แห่ง |

การท่องเที่ยว

อำเภอปายเป็นเมืองเล็ก ๆ ประกอบด้วยเขาสูงสลับซับซ้อน มีนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเป็นจำนวนมาก เหมือนตรอกข้าวสารในกรุงเทพฯ แต่เงียบสงบน่าอยู่กว่า บ้านเรือน ร้านค้า ทำจากไม้สัก ไม้ทองติ่ง และสังกะสี ซึ่งดูมีเสน่ห์ดึงดูดใจผู้พบเห็นเป็นอย่างมาก เมืองปายมีสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ ได้แก่

1. แม่น้ำปาย เป็นแม่น้ำที่ใหญ่ และยาวที่สุดของจังหวัดแม่ฮ่องสอน เกิดจากทิวเขาถนนธงชัยและทิวเขาแดนลาวในเขตอำเภอปาย แล้วไหลลงมาทางทิศใต้ผ่านอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน ไปบรรจบกับแม่น้ำสาละวิน (แม่น้ำคง) ให้เขตรัฐคะยา สหภาพพม่า มีความยาวประมาณ 180 กิโลเมตร กว้างประมาณ 30 เมตร และลึกประมาณ 7 เมตร ห้างน้ำมีลักษณะเป็นกรวดทราย และในฤดูแล้งน้ำลึกประมาณ 1 เมตร ตลอดลำน้ำปายนี้สามารถล่องแพได้

2. วัดกลาง ตำบลเวียงใต้ มีพระเจดีย์องค์ใหญ่ ศิลปะไทยใหญ่แท้ ประดิษฐานอยู่กลางลานวัดและมีเจดีย์ทรงมอญรายล้อมโดยรอบ ได้เจดีย์ทำเป็นขุมประดิษฐานพระพุทธรูปประจำวัน เหนือฐานเจดีย์องค์ใหญ่ทำเป็นมณฑปยอดมงกุฏ

3. วัดน้ำฮู หมู่ที่ 5 ตำบลเวียงใต้ ห่างจากตัวอำเภอไปทางโรงพยาบาลปายประมาณ 3 กิโลเมตร เป็นที่ประดิษฐานของพระอุ้มเมือง พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ซึ่งเป็นพระพุทธรูปสิงห์สาม (ศิลปะล้านนา) ปางมารวิชัยทำด้วยโลหะทองสัมฤทธิ์ อายุประมาณ 500 ปี มีลักษณะพิเศษ คือพระเศียรกลวง พระโมฬีปิดเปิดได้ และมีน้ำซึมออกอยู่เสมอ ประวัติการสร้างไม่แน่นอน แต่

เชื่อกันว่าสร้างโดยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช เพื่อเป็นพระราชกุศลถวายพระพี่นางพระสุพรรณกัลยา นอกจากนี้ยังมีเจดีย์อนุสรณ์สถานพระนางสุพรรณกัลยา อยู่ด้านหลังพระอุโบสถ

4. **เจดีย์พระธาตุแม่เย็น** เป็นเจดีย์ที่สร้างสมัยใดไม่ปรากฏ ตั้งอยู่บนเนินสูงและเมื่อขึ้นไปนมัสการองค์พระธาตุแม่เย็น จะมองเห็นทิวทัศน์ของอำเภอปายโดยทั่วถึง เป็นจุดสังเกตของผู้โดยสารเครื่องบินว่าเข้าเขตอำเภอปายแล้ว เจดีย์พระธาตุแม่เย็น ตั้งอยู่บ้านแม่เย็น ตำบลแม่ฮี้ ตามเส้นทางสายปาย - แม่ฮ่องสอน

5. **น้ำตกหมอแปง** หมู่ที่ 4 บ้านหมอแปง ตำบลแม่ณาตัง เดินทางจากเส้นทางอำเภอปาย แม่ฮ่องสอน มีทางแยกซ้ายจากถนนใหญ่เข้าไป 6 กิโลเมตร เป็นถนนคอนกรีตถึงบริเวณแก่งเมืองปาย รีสอร์ท จากนั้นจะเป็นทางลูกรัง 2 กิโลเมตร นักท่องเที่ยวนิยมเช่าจักรยานและจักรยานยนต์มาเที่ยวชมหรือใช้รถขับเคลื่อน 4 ล้อ น้ำตกหมอแปงเป็นน้ำตกขนาดเล็กไหลสู่อ่างน้ำเบื้องล่าง มีน้ำตลอดทั้งปีสูงประมาณ 5 เมตร บรรยากาศร่มรื่น ในบริเวณใกล้ ๆ กับน้ำตกมีชาวเขาเผ่ามูเซอแดงอาศัยอยู่

6. **โป่งน้ำร้อน** อยู่ในเขตบ้านท่าปาย อยู่ในป่าแม่น้ำปายฝั่งซ้ายตอนบนของตำบลแม่ฮี้ โดยใช้เส้นทางหลวงหมายเลข 1095 (ปาย - แม่มาลัย) ข้ามสะพานแม่น้ำปายถึงบริเวณหลักกิโลเมตรที่ 87 - 88 แยกซ้ายเข้าไปอีก 2.5 กิโลเมตร ตามทางเข้าบ้านท่าปาย เป็นทางลาดยางตลอดทั้งสาย มีหมอกควันปกคลุมพื้นที่ และมีน้ำร้อนไหลผ่านทั่วบริเวณกว้าง มีบ่อใหญ่สองบ่อ นอกนั้นเป็นน้ำผุดหลายจุด ความร้อนประมาณ 80 องศาเซลเซียส รอบ ๆ โป่งน้ำร้อนเป็นป่าไม้สัก ภายในบริเวณอนุญาตให้ตั้งเต็นท์พักแรมได้ แต่ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกใด ๆ ทั้งสิ้น

7. **โป่งน้ำร้อนเมืองแปง** อยู่ในเขตบ้านเมืองแปง ตำบลเมืองแปง ห่างจากอำเภอปาย ประมาณ 28 กิโลเมตร โดยใช้เส้นทางหลวงหมายเลข 1095 (ปาย - แม่มาลัย) และแยกเข้าสาย 1265 ด้านขวามือตรงบริเวณหลักกิโลเมตรที่ 85 - 86 ใกล้กับหน่วยพิทักษ์และรักษาป่าแม่ปิง เป็นทางลูกรัง สลับกับคอนกรีต เป็นบ่อน้ำร้อนขนาดใหญ่ อุณหภูมิของน้ำร้อนสูงถึง 95 องศาเซลเซียส

8. **อุทยานแห่งชาติดอยน้ำดัง** มีพื้นที่ครอบคลุมอยู่ในท้องที่อำเภอแม่แตง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ และอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน รวมเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 1,252 ตารางกิโลเมตร ลักษณะภูมิประเทศเป็นเทือกเขาและภูเขาสลับซับซ้อน มีภูเขาที่สูงที่สุดคือดอยช้าง เป็นป่าต้นน้ำลำธาร มีลำห้วยน้อยใหญ่มากมาย การเดินทางจากแม่ฮ่องสอน ใช้ทางหลวงหมายเลข 1095 ผ่านอำเภอปาย ถึงกิโลเมตรที่ 65 - 66 ที่ทางแยกเข้าไปประมาณ 6 กิโลเมตร

จะถึงบริเวณที่ทำการอุทยาน ฯ มีบริการบ้านพักแก่นักท่องเที่ยวที่ประสงค์จะพักค้างแรม และในอุทยานฯ ก็มีสิ่งที่น่าสนใจ คือ

8.1 จุดชมวิวบริเวณห้วยน้ำดัง (ดอยกิ่วลม) ตั้งอยู่ที่ตำบลกีดช้าง อำเภอแม่แตง เป็นที่ตั้งของหน่วยพัฒนาต้นน้ำที่ 2 (ห้วยน้ำดัง) เป็นจุดชมวิวที่สวยงามและมีชื่อเสียงมาก นักท่องเที่ยวจะได้ชมทะเลหมอกในช่วงเช้าตรู่และชมพระอาทิตย์ขึ้นงดงามมาก

8.2 จุดชมวิวดอยช้าง ห่างจากที่ทำการอุทยานแห่งชาติไปตามทางถนนลูกรังอีกประมาณ 20 กิโลเมตร ดอยช้างเป็นยอดดอยที่สูงที่สุดในอุทยานฯ เป็นจุดที่สามารถมองเห็นสภาพธรรมชาติของทิวเขาอันสลับซับซ้อน และทะเลหมอกในยามเช้าตรู่ ดอยช้างปกคลุมด้วยป่าดิบเขาอันอุดมสมบูรณ์ และเป็นแหล่งอาศัยของนกบนที่สูงนานาชนิด เช่น นกเดินดง นกจับแมลง นกเขม นกปรอด ฯลฯ นับเป็นแหล่งดูนกที่น่าสนใจมากแห่งหนึ่ง

8.3 ห้วยน้ำรุและดอยสามหมื่น จากดอยช้างเดินทางไปอีก 10 กิโลเมตร จะถึงห้วยน้ำรุ ลักษณะเป็นตาน้ำเล็ก ๆ ที่สร้างความชุ่มชื้นให้แก่ผืนป่าและเป็นต้นน้ำลำธารแม่แตงที่ไหลลงสู่ลำปิง ส่วนดอยสามหมื่นเป็นที่ตั้งของหน่วยจัดการต้นน้ำ มีจุดชมทิวทัศน์อยู่บนยอดดอย

8.4 ไปงเดือดป่าแป้ เป็นบ่อน้ำพุร้อนแบบไกเซอร์ (Geyser type) ขนาดใหญ่ มีอุณหภูมิและมีแรงดันสูงมาก ลักษณะของน้ำพุร้อน พุ่งสู่วิวดินตลอดเวลาบางครั้งจะพุ่งขึ้นถึง 2 เมตร มีกลิ่นค่อนข้างแรง จากลานจอดรถจะต้องเดินไปประมาณ 500 เมตร การเดินทางไปสู่ไปงเดือดใช้ทางหลวงหมายเลข 1095 (แม่มาลัย - ปาย) กิโลเมตรที่ 42 ก่อนถึงอุทยานห้วยน้ำดัง จะมีป้ายให้เลี้ยวขวาเข้าไปประมาณ 6.5 กิโลเมตร มีบ้านพัก 8 หลัง ๆ ละ 3,000 บาท มีเต็นท์ให้เช่า และมีบริการอาบน้ำแร่ ผู้ใหญ่ 20 บาท เด็ก 10 บาท

9. ห้วยจอกหลวง อยู่ในแหล่งอนุรักษ์ต้นน้ำห้วยจอกหลวง บริเวณป่าแม่ยะ ตำบลแม่ธิ มีการปลูกดอกไม้เมืองหนาวหลายชนิด ตั้งอยู่บนภูเขาและมีทิวทัศน์สวยงามมาก ห่างจากอำเภอปาย ประมาณ 43 กิโลเมตร เหมาะแก่การท่องเที่ยวในฤดูหนาว

การบริการห้องพักในเขตเทศบาลตำบลปาย

ในเขตเทศบาลตำบลปาย มีผู้ประกอบการประเภทห้องพักที่มีไว้บริการนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศในลักษณะโรงแรม รีสอร์ท เกสเฮ้าส์ ได้แก่

1. โรงแรมเบลลิวิลล่า
2. ปาย ริเวอร์คอร์ทเนอร์ รีสอร์ท
3. ริมปาย คอตเทจ รีสอร์ท

4. ซาลี่แฮ้าส์
5. ดวงเกสแฮ้าส์
6. เรือนแฝด
7. เม้าเพ่นบลู
8. บ้านตะวัน เกสแฮ้าส์
9. โกลเด็นแฮ้าส์
10. พี เอส ริเวอร์ไซด์เกสแฮ้าส์
11. ปายริเวอร์ลอร์ด
12. ไพลินแฮ้าส์
13. ปวีร์แฮ้าส์
14. สวนม่อนเกสแฮ้าส์
15. ปายเกสแฮ้าส์
16. นัญญาแฮ้าส์
17. อโบดาया เกสแฮ้าส์
18. แฟมิลี่แฮ้าส์
19. บลูแฮ้าส์
20. ปาล์มแฮ้าส์
21. โกลเด็นฮัท เกสแฮ้าส์
22. ปายอินเดอะสกาย
23. เคนเตอร์แฮ้าส์
24. บ้านแสงเฮือน
25. มิสเตอร์จัน
26. วิลล่า เดอ ปาย
27. ริเวอร์ไซด์ 2 เกสแฮ้าส์
28. ต้นสา เกสแฮ้าท์
29. บ้านตายาย
30. โรงแรมปายเดอะบลูลากูล

นอกจากนี้ยังมีสถานบริการนวดแผนโบราณ จำนวน 31 แห่ง บริการล่องแพไม้ไผ่ เรือยาง มีความสวยงามเป็นธรรมชาติของชุมชนบ้านเรือน มีตลาดตอนเย็น ซึ่งเป็นเอกลักษณ์แบบ ถนนคนเดิน มีสินค้าหลากหลายเป็นที่ประทับใจของนักท่องเที่ยว จำนวนนักท่องเที่ยวโดยเฉลี่ย ประมาณ 82,000 คน / ปี มีรายได้เฉลี่ยจากการท่องเที่ยวประมาณ 82,000,000 บาท / ปี และมีชมรมและกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ดังนี้

1. ชมรมการท่องเที่ยวอำเภอปาย
2. กลุ่มศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมอำเภอปาย

ศิลปวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี

ประชากรในเขตเทศบาลดั้งเดิมส่วนใหญ่เป็นชาวไทยใหญ่ (ชาวไต) ศิลปวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีที่สืบสานกันมา จึงมีลักษณะค่อนข้างไปทางศิลปวัฒนธรรม ประเพณี แบบไทยใหญ่ เช่น รำนางนก รำไต ซอमतอหลวง ตานข้าวหย่ากู่ จากกะ ปอยกองโหล ปอย ก้อยไฟเทียน

กิจกรรมที่สืบสานประเพณีวัฒนธรรมอันเลื่องชื่อของเทศบาลตำบลปาย ได้แก่

1. ประเพณีปอยกองโหลวัดห้วยนา ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3
2. ประเพณีปอยสงล่อง เดือนมีนาคม – เมษายน ของทุกปี
3. ประเพณีสงกรานต์ และรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ วันที่ 13 เมษายน
4. ประเพณีแห่เทียนพรรษา ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8
5. ประเพณีกาตหลู่ ก่อนวันออกพรรษาประมาณ 2 – 3 วัน
6. ประเพณีดับไฟเทียนวัดหลวง วัดห้วยนา หลังวันออกพรรษา
7. ประเพณียี่เป็งวัดป่าขาม ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12
8. ประเพณีลอยกระทง แรม 1 ค่ำ เดือน 12

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เทศบาลตำบลปาย มีแหล่งน้ำที่สำคัญเพื่อการอุปโภคและบริโภค ได้แก่ ลำน้ำปาย ลำ ห้วยม่วงกอน สภาพแหล่งน้ำจะขาดแคลนในช่วงฤดูแล้ง ประกอบกับเกษตรกรทำการเพาะปลูก พืชจึงมีการใช้น้ำเป็นจำนวนมาก และขาดการดูแลรักษาต้นน้ำ อีกสาเหตุหนึ่งก็คือ การตัดไม้ ทำลายป่า ดินไม่สามารถอุ้มน้ำไว้ได้ ทำให้มีการพังทลายของหน้าดินอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบ ต่อระบบการผลิตน้ำประปาของเทศบาลอีกทางหนึ่งด้วย

สภาพสิ่งแวดล้อม สภาพสิ่งแวดล้อมของอำเภอปายในอดีต เป็นไปด้วยธรรมชาติที่ สงบสุข และร่มเย็น แต่เนื่องจากการขยายตัวของชุมชนเมืองอย่างรวดเร็ว ในปัจจุบันเกิดการเข้า

ประกอบการค้า การทำธุรกิจของคนในพื้นที่และต่างพื้นที่ มีห้องพัก โรงแรม เกสเฮาส์ไว้บริการนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาพักชมธรรมชาติบ้านเมือง วิถีชีวิตชุมชน ทำให้ปริมาณขยะ น้ำเสียจากบ้านเรือนร้านค้า สถานประกอบการต่าง ๆ เริ่มมีปริมาณเพิ่มขึ้น โดยขาดการเอาใจใส่ของผู้ประกอบการ ไม่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมไม่มีการบำบัดน้ำเสียก่อนที่จะถ่ายเทของเสียลงสู่ลำน้ำ ไม่มีการคัดแยกขยะ ปัญหาหลาย ๆ อย่างของคนในชุมชนรวมกันเป็นปัญหาใหญ่ที่จนยากจะแก้ไข หากทุกคนขาดความร่วมมือ ร่วมใจที่จะช่วยกันแก้ไขปัญหา

การพัฒนาเทศบาลตำบลปาย

เทศบาลตำบลปายเป็นส่วนหนึ่งของจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีลักษณะพิเศษที่มีจุดแข็งหรือศักยภาพในการพัฒนาตนเองที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากจังหวัด อำเภอ ตำบล อื่น ๆ หลายประการ เช่น จังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นจังหวัดตั้งอยู่ห่างไกลมีภูมิประเทศเป็นภูเขา และป่าไม้ที่ยังอุดมสมบูรณ์ ตั้งอยู่ในหุบเขาที่มีหมอกปกคลุมตลอดทั้งปี โดยในฤดูฝนจะมีฝนตกชุก ฤดูหนาวอากาศจะหนาวเย็นมาก มีภูมิประเทศที่เป็นภูเขาและทัศนียภาพ ธรรมชาติสวยงามมีการบริการด้านการท่องเที่ยวที่เป็นที่รู้จักของประชาชนทั่วไป ตลอดจนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศ อาทิเช่น เกสต์เฮาส์ริมน้ำปาย ร้านอาหาร ล่องแพ เดินป่า ค้างแรม มีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์และหลากหลายของประชาชนพื้นที่ราบ ชาวไทยใหญ่หรือชาวไต กับชาวไทยภูเขา ซึ่งเป็นกลุ่มชนเผ่าที่ยังคงวัฒนธรรมเดิมอย่างมั่นคง มีความปลอดภัยในชีวิตสูง ด้านอาชญากรรมมีน้อยมากและผู้คนดีมีน้ำใจ และมีหน่วยงานราชการสนับสนุนกิจการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ในขณะเดียวกัน สภาพพื้นที่ภูเขาและสูง พื้นที่การเกษตรกรรมมีจำกัด พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่อยู่อาศัย ร้านค้า ร้านอาหาร ผู้ประกอบการทั่วไปและการเจริญเติบโตของบ้านเมืองแบบไร้ทิศทาง ไม่มีการวางผังเมือง ทำให้การพัฒนาไม่สามารถดำเนินการได้ การคมนาคมขนส่งทางบกยังมีระยะทางไกล ต้องใช้เวลามากกว่าปกติ (พื้นที่ราบ) หนทางคดเคี้ยว ทำให้ต้นทุนในการขนส่งสินค้าเกือบทุกประเภทสูง ขาดน้ำดื่มที่สะอาด ไม่เพียงพอต่อการอุปโภคบริโภค ขาดการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบไม่ได้มาตรฐาน เช่น การกำจัดขยะมูลฝอยสิ่งปฏิกูล การบำบัดน้ำเสีย มลภาวะเป็นพิษ ฯลฯ ขาดการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนทราบ และประสานงานส่วนราชการ ขาดการส่งเสริมการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพต่าง ๆ และการว่างงานของบุคคลทั่วไป ซึ่งก็เป็นจุดอ่อนของการพัฒนาดังกล่าว

ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของเทศบาลตำบลปาย

เทศบาลตำบลปาย มีแนวทางในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว คือ มุ่งที่จะพัฒนาและปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว โดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยว เช่น จัดทำป้ายและสถานที่บอกทาง ปรับภูมิทัศน์สองข้างถนนให้สวยงาม สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยว ดูแลรักษาและดำเนินการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง โดยมีตัวชี้วัดความสำเร็จของการพัฒนาดังกล่าว 3 ประการ คือ

1. จำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น
2. จำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น
3. สถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจเป็นที่ประทับใจของนักท่องเที่ยว

นอกจากนี้ ยังมีแนวทางในการพัฒนาการบริการจัดการด้านการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ โดยมีเป้าหมายเบื้องต้น คือ ทำป้ายประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยว การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของเทศบาลตำบลปาย มีวัตถุประสงค์ในการพัฒนา คือ

1. เพื่อพัฒนาภูมิทัศน์ของสถานที่ แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ในเขตเทศบาล
2. เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการท่องเที่ยวของอำเภอปาย
3. เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการคมนาคมขนส่ง การสัญจร ของประชาชนโดยทั่วไป ตลอดจนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ
4. เพื่ออำนวยความสะดวกแก่องค์กรและหน่วยงานต่าง ๆ ในการติดต่อประสานงาน ตลอดจนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ
5. เพื่อเตรียมศักยภาพความพร้อมในการเป็นเมืองท่องเที่ยวและเมืองเศรษฐกิจ
6. เพื่อให้ชุมชนในอำเภอปายเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ มีศิลปวัฒนธรรม ประเพณีที่เป็นที่น่ายินดีของนักท่องเที่ยว ส่งเสริมให้ประชาชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว

ดังนั้น ในการกำหนดแผนพัฒนาฯ เทศบาลตำบลปาย จึงมีการกำหนดเป้าหมายเพื่อการดำเนินการปรับปรุงภูมิทัศน์ สถานที่แหล่งท่องเที่ยวของอำเภอปาย สร้างสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน และนักท่องเที่ยว เช่น ห้องน้ำ หลังคา ที่นั่งพักคอยสถานที่จอดรถ จัดกิจกรรมที่เป็นการสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยว ทำการประชาสัมพันธ์ด้านส่งเสริมการท่องเที่ยวในทุกรูปแบบ ประสานความร่วมมือกับประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และติดตั้งป้ายบอกทางและประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยว ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ และแผนพัฒนาฯ ระยะ 3 ปี ของเทศบาลตำบลปาย ที่ได้วางแนวทางการพัฒนาไว้

ภาคผนวก ข

แบบสอบถาม

การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลปาย

อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

The Management of Ecotourism in Pai Municipality,

Pai District, Mae Hong Son Province

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของการค้นคว้าแบบอิสระ หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อเก็บข้อมูลสำหรับการวิจัย โดยมุ่งศึกษาการบริหารงานของเทศบาลตำบลปายในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพื่อหารูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลปาย อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

สำหรับข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ จะนำไปใช้ประโยชน์ในทางวิชาการ จึงขอความร่วมมือท่านโปรดการแสดงความคิดเห็นหรือตอบแบบสอบถามตามข้อเท็จจริง

ขอขอบพระคุณอย่างสูง

อรรคเดช ตาปราบ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright© by Chiang Mai University

All rights reserved

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ หน้าคำตอบที่ท่านเลือก

1. เพศ

1. ชาย 2. หญิง

2. อายุปี

3. ระดับการศึกษา

1. ประถมศึกษา 4. อนุปริญญา / ปวส.
 2. มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า 5.ปริญญาตรี
 3. มัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช. /ปวท. 6. ปริญญาโท
 7. อื่น ๆ ระบุ.....

4. อาชีพ

1. ค้าขาย /ธุรกิจส่วนตัว 5. แม่บ้าน
 2. รับจ้าง / เกษตรกร 6. นักเรียน/นักศึกษา
 3. พนักงาน /ลูกจ้างเอกชน 7. อื่น ๆ ระบุ.....
 4. รับราชการ /พนักงานรัฐวิสาหกิจ

5. ท่านประกอบธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวหรือไม่

1. ทำเป็นอาชีพหลัก
 2. ทำเป็นอาชีพเสริม
 3. ไม่ได้ประกอบธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
 4. อื่น ๆ ระบุ.....

6. รายได้ต่อเดือน.....บาท

7. รายได้จากการท่องเที่ยว..... บาท

8. ท่านอาศัยอยู่ในชุมชนมาเป็นระยะเวลา.....ปี
9. ท่านได้ทราบข่าวการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของเทศบาลตำบลปายหรือไม่
 1. ทราบ 2. ไม่ทราบ
10. ท่านทราบข่าวการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลปายจากแหล่งใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
1. นโยบายของเทศบาลตำบลปาย
2. นายกเทศมนตรี /สมาชิกสภาเทศบาลตำบลปาย
 (ป้ายโฆษณา ใบปลิว การหาเสียง)
3. เจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลปาย
4. ผู้นำท้องถิ่น (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน)
5. ผู้นำชุมชน (ผู้นำ /หัวหน้ากลุ่มต่าง ๆ)
6. สื่อท้องถิ่น เช่น หนังสือพิมพ์ /วิทยุท้องถิ่น
7. นิตยสารการท่องเที่ยว อินเทอร์เน็ต
8. ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลปาย (เพื่อนบ้าน ญาติ พี่น้อง คนรู้จัก)
9. อื่น ๆ ระบุ.....

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright© by Chiang Mai University

All rights reserved

ตอนที่ 2 การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลปาย

โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องว่างที่สอดคล้องกับระดับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

2.1 การเพิ่มศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ข้อ	การเพิ่มศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ทราบ
1	เทศบาลตำบลปายได้กำหนดนโยบายในด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างชัดเจน					
2	เทศบาลตำบลปายมีการกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวโดยเน้นการให้ความรู้และความเข้าใจในธรรมชาติ					
3	เทศบาลตำบลปายมีการกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวโดยเน้นการให้ความรู้และความเข้าใจในวัฒนธรรม					
4	เทศบาลตำบลปายส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้และร่วมมือกันเพื่อจัดตั้งกลุ่ม/ชมรมเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแบบยั่งยืน					
5	เทศบาลตำบลปายมีการจัดอบรมให้เด็กและเยาวชนมีความสนใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ					
6	ประชาชนทราบถึงแผนงาน/โครงการด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของเทศบาลตำบลปาย					

2.2 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ข้อ	การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ทราบ
1	เทศบาลตำบลปายได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเสนอความต้องการด้านการท่องเที่ยวในเชิงอนุรักษ์					
2	เทศบาลตำบลปายให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดกฎระเบียบเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์					
3	เมื่อมีปัญหาในแหล่งท่องเที่ยว ทางเทศบาลตำบลปายได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเสนอแนวทางแก้ไขปัญหา					
4	ท่านให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามนโยบายหรือกฎระเบียบเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์					
5	ท่านได้ติดตามถึงการใช้งบประมาณของเทศบาลตำบลปายในด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์					

2.3 การสร้างรายได้และการกระจายรายได้

ข้อ	การสร้างและการกระจายรายได้	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ทราบ
1	การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลปาย ช่วยสร้างอาชีพแก่ประชาชน					
2	ประชาชนได้รับรายได้จากการท่องเที่ยวในเชิงอนุรักษ์					
3	การท่องเที่ยวทำให้ชุมชนของท่านมีความเจริญมากขึ้น					
4	การท่องเที่ยวทำให้ชุมชนของท่านมีสิ่งอำนวยความสะดวกมากขึ้น					
5	การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลปาย ช่วยกระจายรายได้ให้ประชาชนในพื้นที่ได้ทั่วถึง					
6	เทศบาลตำบลปายได้จัดสรรผลประโยชน์หรือนำรายได้ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวไปพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน					
7	เทศบาลตำบลปายได้ส่งเสริมและจัดตั้งแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ครอบคลุมทุกพื้นที่ของเทศบาล					

2.4 การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

ข้อ	การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ทราบ
1	เทศบาลตำบลป่าคายได้กำหนดนโยบายด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไว้ในแผนพัฒนาตำบล					
2	เทศบาลตำบลป่าคายได้วางแผนหรือมีการลงทุนเกี่ยวกับอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่อเนื่องจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์					
3	เทศบาลตำบลป่าคายได้กำหนดเขตพื้นที่อนุรักษ์ไว้เป็นพื้นที่เฉพาะเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์					
4	เทศบาลตำบลป่าคายได้เน้นการพัฒนาด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรมากกว่าการสร้างสาธารณูปโภคด้านการท่องเที่ยว เช่น ถนน หรือสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว					
5	เทศบาลตำบลป่าคายได้ฟื้นฟูแหล่งธรรมชาติที่เสื่อมโทรม และพัฒนาให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์					

2.5 การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ข้อ	การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและ ภูมิปัญญาท้องถิ่น	ระดับความคิดเห็น				
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	ไม่ทราบ
1	การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนใน เขตเทศบาลตำบลปาย เน้นความดั้งเดิม และความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น					
2	การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนใน เขตเทศบาลตำบลปายมีการนำภูมิ ปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมพื้นบ้าน มาเป็น จุดขาย เช่น ศิลปวัฒนธรรม สมุนไพร สป่า นวดแผนโบราณ					
3	การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทำให้เกิดการ ฟื้นฟูและช่วยบำรุงรักษาภูมิปัญญา และศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านในท้องถิ่น ของท่าน					
4	ชุมชนในเขตเทศบาลตำบลปายมีการ รวมกลุ่มกันเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้หรือ ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นระหว่างกัน					
5	ท่านเห็นว่าผู้ประกอบการท่องเที่ยวทำ ประโยชน์ให้แก่ชุมชนในเขตเทศบาล ตำบลปาย					

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นายอรรคเดช ตาปราบ รหัสประจำตัว 4684159
วัน เดือน ปีเกิด	30 พฤศจิกายน 2501
ประวัติการศึกษา	สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ประวัติการทำงาน	บริษัท สุมิโตโม คอนสตรัคชั่น จำกัด บริษัท สยาม ซีวิล เอนจิเนียริง จำกัด
ประสบการณ์ทางการเมือง	กรรมการสุขาภิบาลปาย สมาชิกเทศบาลตำบลปาย เทศมนตรีฝ่ายโยธา เทศบาลตำบลปาย ปัจจุบัน นายกเทศมนตรีตำบลปาย

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright© by Chiang Mai University

All rights reserved